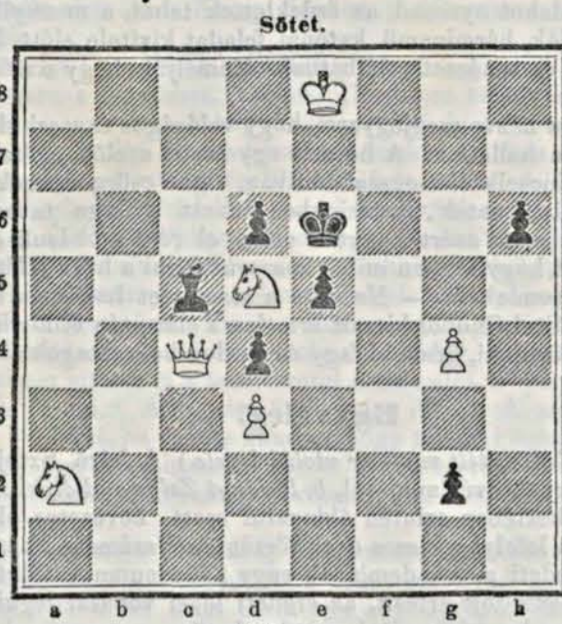

SAKKJÁTÉK.

64-ik sz. feladvány. — Radvánér Vilmostól (Mooron).

Világos indul s 3-ik lépésre matot mond.

Az 59. számú feladvány megfejtése.

(Willmers Rudolftól.)

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét.
1) Hc5 - e4+	Kc4 - d5 A)	1)	Kc4 - b3
2) Fe5 - d4	Kd5 - d4: B)	2) He4 - d2+	Kb3 - a4
3) Vc7 - c5+	Kd4 - e4:	3) Fe5 - c3	b5 - b4
4) f2 - f3+		4) Vc7 - c6+	
-
Világos. B)	Sötét.	Világos. C)	Sötét.
2)	b5 - b4 C)	2)	tetszés szerint
3) Vc7 - d7+	tetszés szerint.	3) He4 - f6	K tetszés szerint.
4) H vagy gy. +		4) Vc7 - +	

Helyesen fejtették meg. *Veasprémén:* Fülöp József. — *Lessen:* báró Meszéna István. — *Uj-Becsén:* Cselkó György. — *Kis-Kürtösön:* Csemiczky Károly. — *B.-Ujvárosan:* Kovács Lajos. — *Debreczenben:* Sperber F. — *Sáros-Patakon:* Szívós Mihály. — *Hateanon:* Kovács Zsigmond. — *Tiszafüreden:* Nánássy Gyula. — *Simongárdon:* ifj. Tóth János. — *Gy.-Fehérváradt:* Horváth Lajos.

Rövid értesítések. *Nagyvárad:* R. B. Helyesen jegyzi ön meg, hogy az 59. sz. feladványban d 2 és e 2 gyalogok a tábláról leveendő, s helyettük d 3-ra sötét gyalog állítandó. — *Moor:* R. V. A két sötét gyalog föllállítását kettős megoldás kikerülése végett szükségesnek találtuk. Minél több ily szép feladványt kérünk.

Színházi napló.

Péntek, mártius 8-án. „A régi pénzek, vagy: az erdélyiek Magyarországbán.“ Eredeti vigjáték 4 felv. Irta Fáy András.

Szombat, márt. 9. Először „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerző Erkel Ferencz. Sokat emlegettük, rég vártuk e dalművet, végre színre került. A „Hunyady László“ szerzőjétől méltán sokat reméltünk és nem csalókoztunk. Az új mű zenéje helylyel-közzel, főleg az első felvonásban, idegen zamatu ugyan, de általában mégis magyar stylben van írva. Egyes kitérő részletei a világ legelső zeneszerzőjének is dicséretére válnának. Ilyen mindjárt az első felvonás finalja, mely szűnni nem akaró tapsvihart idézett elő; továbbá a második felvonásban Bánk és Melinda nagy duettja, mely alkalmasint az egész darab fénypontját képezi; a Bánk és Gertrud királyné közötti jelenet; egy egyházi modorban irt kordal, s a királyi ünnepélyes bevonulása. A három felvonás közt kétségkívül legsikerültebb a második. Kár, hogy a nyitányt csupán egy, különben hatásos introductió pótolta. Ugy halljuk, hogy Erkel csak később fogja hozzá a nyitányt megírni, mint ezt a „Hunyady László“-val is tevő. Ballet is van benne, melynek a megrövidítés előnyére válnék, annál is inkább, mert az előadás nagyon hosszúra nyulik. A dalmű szövegét Eggressy Béni írta Katona „Bánk bán“-ja után, s már tárgyánál fogva is igen érdekes. Az előadás nem várt pontossággal ment. Közreműködtek benne: Hollósy L.-né Malinda szerepében, melyben a szó teljes értelmében remekelt; Hofbauer Zsófia mint Gertrud királyné, ki nemcsak éneke, de játéka miatt is elismerést érdemel; Ellinger, ki a czím szerepben jeles volt; Bignio, Kőszeghy, Füredy, mindannyian jók, s végre Telek, mint ujonszerződött tag, szintén megállta helyét. A zenekar is dicséretesen működött. A kiállítás fénye mindenkit meglepett. — Végül megemlítjük még, hogy ez új dalműben a czimbalom is czélszerűen alkalmazva. Szerzőt azantalan taps- és kihívással jutalmazák. E dalmű részleteire még visszatérünk s szebb momentumait rajzokban is be fogjuk mutatni.

Vasárnap, márt. 10. „Dalos Pista.“ Eredeti vigjáték 3 felvonásban. Irta Szikligeti.

Hétfő, márt. 11. „A toll hatalma.“ Dramolet 1 felv. Schlesingertől. Ezt követte: „Férj az ajtó előtt.“ Operette 1 felv. Offenbachtól.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1860.

Kedd, márt. 12. Másodsor: „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét írta Erkel Ferencz.

Szerda, márt. 13. „Tündér-ujjak. Színmű 5 felvonásban.

Csütörtök, márt. 14. Szerdahelyi Kálmán javára, először: „Varázshegedű.“ Operette 1 felv. Offenbachtól, fordította Szerdahelyi. Ezt megelőzte. először: „A felolvasónő.“ Színmű 2 felv. Bayard után fordította Feleki.

Szerkesztői mondanivaló.

5570. Szalmár. St. A. Kérjük az ígért közléseket.
5571. Testveries hangok. A magyarzatot örömmel vettük, s bár a költemény kétségtelen formabélyegben szenved, de értjük s fel fogjuk annak tartalmát s a testveries közlelésre szívesen nyújtjuk jobbunkat. Hígyje el ön, hogy ez közérzelem a magyar nemzet tagjai között.

5572. De már tavaszodik. Itt-ott már zöldséget is láthatni. Gyakoribb kísérleteket ajánlunk; van reményünk ön lyráira nézve is.

5573. 1687-iki országgyűlés. Közöltetni fog.

5574. Selmece. K-n. J-s. Lapunk korábbi folyamaiból teljes példányokat kiadóhivatalunkban sem kaphatni. Szíves ajánlatát örömmel fogadjuk. Volna egy régi specialis obajtásunk, melylyel magánaton fogunk alkalmatlankodni, s ez Selmece város s bányászata leírását illeti, mihez igen szép rajzokat bírnak.

5575. Szelnok. H. L. A díjat azonnal utalványoztattuk. A „hosszabb cikkeknek“ meg van az ó szomorú története: nagy fájdalomkra — elveszett! Csak ez az oka — ön megbocsát.

5576. Bajj. H-y. A Petőfi-ügyben felállítandó „nyomozó társulat“ nézetünk szerint felesleges s az eddigi eredményeknél biztosabbakat alig volna képes fölfedezni. Az a kufsteini pletyka — mely iránt mi is kaptunk egy „ugyhallottam-féle“ levelet, egészen alaptalan s valószínűtlen beszéd.

5577. Áldom én az Istenemet. Ez is a „szép tavaszunk“ szól. Szép a háladátszág, de valami új alakban és modorban kellene elmondani.

5578. Eger. T. S. A kívánt számokkal a kiadóhivatal többé nem szolgálhat.

Nyilt tér. *)

Becsületmentés. Lácza Szabó Károly ur a Vas. Ujság idei 8-dik számában azt állítja, hogy az alábbirtak az ő (Sárospataki) czége alatt árulták tulajdon (fonyi) malomköveiket.

Mielőtt L. Sz. K. urnak számosabb ráfogásaira tüzetesebben felelnénk, becsületünk parancsát teljesítjük, ezen, vagy hazug vagy gonosz állításnak addig is élet venni, a midőn őt ezennel felszólítjuk: vagy fentebbi állítását, ha tévedésen alapulna, e helytt azonnal visszahuzni;

vagy azt, akár e helyütt, akár hozzánk intézendő magánlevelében, melyet közre fogunk bocsátani, — bebizonyítani, adatainak beszerzésére egy hónapi időt engedvén;

máskülönbén biztosítjuk, hogy ezen idő elteltével *rágalmi perbe* fogjuk, ennek bírságát valamely jótékony közintézetre szánván.

Ambar pedig felesleges, mindazáltal ezuttal kinyilatkoztatjuk, hogy mi, akár közvetett, akár közvetlen tudósításaink és hirdeteinkben, valahol csak a „pataki malomköveket“ említettük, nem Szabó K. ur malomköveit értettük és akarók értetni, hanem a már felszáradon túl óta ismeretes sárospataki porfir-malomkövének, a mi egyébiránt hirdeteink szövegéből magában nyilván kitetszik. Eperjesen, mártius 6-án 1861.

Thór és társai.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.
Mártius		Márt. (ó)	6. p.	6. p.	Nisan	6. p.	6. p.
17 Vasár.	F 5 Gertrud	F 5 Ar. J.	5 A Sárosp.	6 11 6 6	6	8 12	* *
18 Hétfő	Sándor. Ede	Sándor	6 42 vértan.	6 9 6 8	7 Mátész	8 53	0 38
19 Kedd	József	József	7 Chersonin	6 6 6 10	8	9 45	1 36
20 Szerda	Joach. Claud.	Alexand.	8 Theophil	6 6 6 10	9 Metuz.	10 46	2 24
21 Csütört.	Benedek ap.	Bene.	9 40 vert.	6 4 6 11	10 B. M. h.	11 57	3 35
22 Péntek	Fájdalm. BA.	Ostavián	10 Kodrat	6 3 6 11	11 Manas	1 12	3 39
23 Szomb.	Otto. Aquilla	Gábor	11 Sophran	6 1 6 13	12 27. S.	2 32	4 7

Holdnegyed: ☾ Első negyed 19-én 6 óra 48 perczkor este.

TARTALOM.

Gróf Teleki László (arckép). — Massada. *Mindszenti Gedeon*. — Gyorsirás. *Szontagh Pál*. — Magyar női viseletek a XVIII. századból. IV. (képpel). *Viskelety Béla*. — Gróf Bathányi Lajosné kastelya Dákán (képpel). *W. A.* — Vándorlások Er-lél. fe-d. *Szokoló Victor*. — Tarház. Adatok Petőfi halálához. XL. — Eszmecsere az erlészeti érdekekben. *Neussidler János*. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedelem. Közintézetek, egyletek. Közlekedés. Mi újság? A magyar Akadémia palotája. Kimutatása a „Petőfi szobor“-ra mai napig Reményinél begyűlt összegeknek. Levelzés. Egyveleg. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyilt tér. Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedretn 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félve 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félve 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Cialdini Henrik
tábornok, Gaetai herczeg.

Azon szép ország-nak, melynek fiait az újabb időkben csak békés foglalkozásaikból ismertük, most bátor katonái, jeles hadvezérei vannak. A férfias erények ama szikrája, mely az olasz nemzet fiaiban, szán-dékosan elaltatva, szunyadott, egyszerre fellobbant, s a világ oly tünneménynek lön tanuja, melynek talán épen ellenkezőjét várta. Nem említjük a régen mult nagy időket, de a mostani olasz nemzedék között meg-szoktuk már, egyebet nem látni, mint legfő-lebb jeles művészeket, váltig emlegettük a Canova, Paganini, Rossini, Donizetti, Rubini, Ronconi, Ristori s a jó ég tudja a sokféle művészeti csil-lag nevét — de had-vezérnek hire hamva sem volt. Inkább vár-tunk volna az olaszok-tól egy ezred felül-multhatatlan tenoris-tát, mint katonát. S ime napjaink története tanúsítja, hogy a sza-badság szent értelme még a lehetlennel lát-szót is lehetővé teszi s napvilágra hoz oly tehetségeket és éré-nyeket, melyek lételet

CIALDINI HENRIK tábornok, Gaetai herczeg.

talán maguk az illetők sem hitték többé. Többször volt alkalmunk, az utóbbi évek hadieseményei-ről s az azokban sze-replett katonai egyé-niségekről szólni. — Megemlékezünk az olasz hadsereg vezé-reiről, s azon alkalm-mal Cialdini tábornok haditetteinek vázlatát is közöltük. (L. V. U. 1860. 51. sz.) Most, midőn alkalmunk van, e hős arcképét is be-mutatni, vitéz tettei-nek előbbi sorához új és fényes tényeket csa-tolhatunk. Az olasz hadsereg-nek jelenleg legünnep-eltb katonája, Cialdini Henrik, az ak-kori Modenai herczeg-ségben Reggio város-ban született 1805 körül. Eleinte az or-vostant hallgatta a parmai egyetemen, de már 19 éves korá-ban elhagyta tanulmá-nyait, s egy önkénytes csapatba lépett, mely hazája függetlensége és szabadsága érdeké-ben fogott fegyvert, de legyőzvetvén, ő is Franciaországba menekült. Párisba érven, itt újra a művészetek-nek, különösen az ál-tala nagy előszeretettel kegyelt zenészetnek s festészetnek kezdett élni, de egy-szerre hírét veszi a

Spanyolországban kitört háborúnak. Ide sietett s mint egyszerű katona állott be az idegen-legióba Don Pedro seregénél, mely alkotmányos érdekekért küzdött a trónkövetelő zsarnok Don Carlos ellen. E hadjáratban sebeket s rendjeleket szerzett. 1848-ban spanyol alezredes volt, de ekkor elhagyá az országot, hogy hazája harcaiban vehessen részt. Károly Albert, szárdinai király seregében mint ezredes küzdött az osztrákok ellen. A krími hadjáratban, hol a két nyugati nagyhatalmasság seregei mellett, szárdinai csapatok is résztvettek, Cialdini dandárparancsnok volt; a hadjárat végével tábornokká lön. Az 1859. osztrák-francia-olasz háborúban, melynek a villafrancai béke vetett véget, számos alkalma volt, a francia hadsereg győzelmes tulnyomása mellett is, magát kitüntetni. Az ő műve volt később a Lamoriciére által vezetett pápai hadsereg szétverése is, a pesaroi és castelfidardoi győzelmek s Ancona bevételé, mely utóbbinál azonban főszerep jutott a szárdinai hajóeregnek s az azt vezénylő Persano admirálnak. Viktor Emánuel király Cialdini ezek folytán a „hadsereg tábornokának” nevezte ki, a mi a szárd hadsereg legfőbb katonai méltósága.

Legutolsó és legfényesebb haditette az volt, hogy II. Ferencz nápolyi király utolsó menhelyét, a hatalmasan erődített Gaetát hosszú, erélyes ostrom után bevette, mi által a nápolyi királyság roskadozó épületének utolsó oszlópa is összedült. A közelebbi napokban végre Messina várának őrsége is letette előtte a fegyvert. Gaeta bevételének köszönheti Cialdini azon kitüntetést, hogy Viktor Emánuel „Gaetai herczeg” czímmel jutalmazá elszánt vitézségét.

Visszaszállott madarak.

Visszaszálltak hát, vándor madárkák? — Szálljatok csak, szép tavasz nyílik már. Zöldül a liget, s a fölvirult ág Fészketekbe oly régóta hi, vár! — Sárral, gazzal volt betelve Oly soká a fészkek, És befagyva. — Jó, hogy eddig Vissza nem jövétek! —

Lágy tavasz-szél játszik a mezőkön, — A pirosló hajnalnak szülötte — A virágok keble nyílik; és jön A szellő, aztán megáll fölötte, Fölkarolja illatát és Mesze tájra hordja, Hogy a rég várt szép tavasznak Jöttét más is tudja.

Kell is ám, hogy egyszer itt legyen már! És fölolvadván a téli kéreg, Törve hulljon a nehéz bilincs, zár, Ajtaján mely volt a föld szívének, És legyen tavasz virággal, Annak illatával; Édes suttogó zefírral Zengjen a madárdal. —

Emlékszem még rá, hogy elmenétek Komor ősszel, egy nap útra kelve. Azt hívék, hogy a szívem reped meg A bucsúnak gyászos énekére. — Látlak-e még visszajöni? Azt az Isten tudja — Akkor oly nehéz, keserves Volt a lelke bújája!

Jertek vissza, vándorló madárkák! Hőbb már a nap éltető sugára. Oh, nem csak ti, itthon is rég várták, Hogy derülne már ki valahára. Majd lefagyunk, oly hideg volt A kemény időben. Jó, hogy vissza nem jövétek S elvalátok szépen.

Jertek vissza újra rakni fészket; Vagy a régit tisztogassátok meg. A tavasz már többé el nem vesztet, Mely reánk jött s rátok — éltetőleg. Szálljatok föl, föl az égnek Háladálat rebegeve, S esdve szépen: e tavasznak Vége hogy ne lenne! —

Farkas László.

Vándorlások Erdély felé.

(Folytatás.)

II.

(Az oláhok eredete, nyelve, testalkata. — A pálinkázás. — Az oláh föld ismertetése. — Gazdálkodási elmékedések. — Az oláhok vallása.)

A magyarhoni oláh vérebe belevegyült a dák, a római, a goth, kazar s magyar.

Az oláh nyelve igen kevert; de mostani alakja s természetében mindenesetre leánya a római, vagy inkább latin nyelvnek. — Az oláh beszédet hallgatni igen kellemesen esik a fülnek; nem oly zengzetes ugyan, mint a latin vagy olasz; de francia testvére-nél sokkal hangzatosabb, mit leginkább jól elosztott sok magánhangzója s nagy változatu mássalhangzóik okoznak.

Írásra leginkább az ugynevezett cyrill-görög betűket használja, bár újabb, — kivált oláhországi nyomtatványok, sem ritkán készítettnek latin betűkkel is.

A ki a latin nyelvet érti, oly könnyen tanulhatja meg az oláh nyelvet, mint az olaszt, spanyolt és francziát, rendkívül sok szavuk levén közös, s kevés az eltérés nyelvtanukban. Például felsorolok itt néhány, a közbeszédben leggyakrabban előforduló szavakat, mint: Férfi = *vervat*, (latinul: vir); Ember = *om* (homo); Asszony = *muere* (mulier); Bika = *taur* (taurus); Tehén = *vake*, (vacca) Völgy = *valle*, (vallis); Farkas = *lup*, (lupus); Ökör = *bov*, (bos); Ló = *kal*, (a spanyol: kabal, a francia: cheval); Ur = *domne* (dominus); s végre az Isten = *Deu*, a latin: Deus; vagy *Zeü*; a görög *Zeüs* stb. stb.

Az oláh nyelve, vérmérséklete, szokásai s kiváló jelleme délkeleti eredetére mutatnak.

Testalkata természet szerint deli, erős s nagy életerejű. Arcz-éle nemes, jobbadán római jellegű, — azonban ki nem fejlődhetett szellemi s anyagi élete sok helyütt elsatnyították.

Meg kell azonban jegyezmem, hogy láttam vagyonosabb oláh férfiakat, kik a festész előtt mintául ülhetnének a Fabriciusok, Grachusok, és Cátoknak. Némely erdélyi vidék oláh női pedig, szépségüket és testalkatukat illetőleg, nemcsak hazánkban, de azon túl és híresek.

Némely oláh vidék köznépének, mint az más helyütt is tapasztalható, nagy hibája a mérték nélküli pálinkaivás.

Számtalanon prédikáltak már e veszélyes ital ellen, midőn én is követ dobok e bűnre, alkalmasint borsót hányok a falra, mint elődeim, s az utánam következők mindaddig, míg a lassankint emelő üdvös népnevelés meg nem nyitja a szemeket, hogy lássanak, s a fűleket, hogy halljanak.

Az oláh igen korán nősül, s nagyon korán vénül, de csak ott, hol a pálinkázás nagyon elharapózott, mit az érzéki ingerek, kora kifejlődésének tulajdonítok.

Belényesre menetelmemkor ott másnapra volt a hetivásár esendő. Kocsink mellett az uton jobbról és balról egypár kócos malacz után egész falka nép baktatott a közeli falukból, agg, férfi, síheder, banya, menyecske és leányzó, ki a boeskorát, ki a csizmáját cipelvén a hátán, *) ugy hogy némely háznál csak a gyermekek maradtak honn.

Utítársamtól tudtam meg, hogy ezek mindannyian a másnapi hetivásárra mennek, s habár nincs is ott mit eladniok, legalább egypár üvegese pálinkát eresztenek a torkukba. De mondhatom, hogy oly kevés portékájú, de oly népes hetivásárokat mint N.-Váradon, Belényesen és Vas-Kohon, nem is láttam még egyebütt.

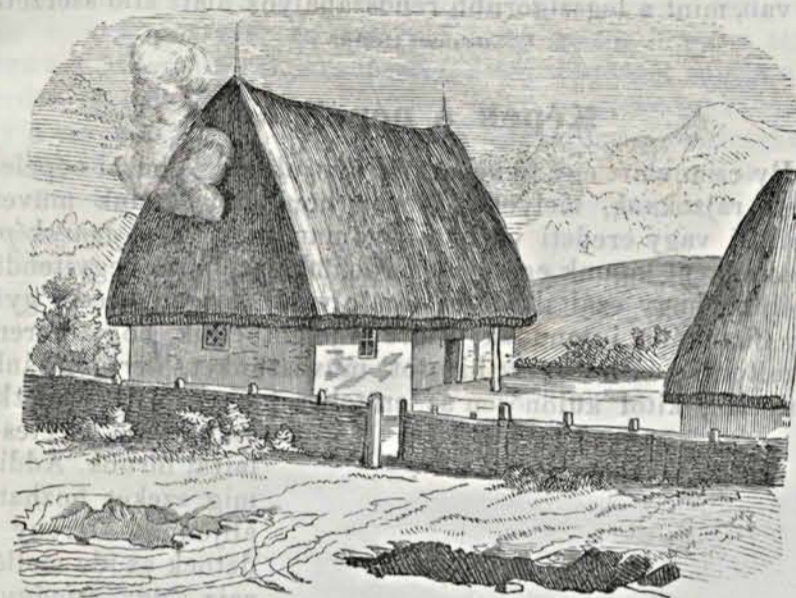
Ez jellemző, annál inkább, mert e szememláltára történt séták a legszorgosb munka idejekor, tengeri-kapáláskor történtek.

Tekintsünk most meg egy oláh falut, — (kevés kivétellel egyik ugy hasonlít a többihez, mint egyik tojás a másikhoz), — s nézzük azt meg kívül-belől.

Az oláh faluk hegyen, hegyoldalon, vagy szűk völgykatlanokban fekszenek, aszerint, a mint a föld többé vagy kevésbé alkalmas a mivélésre. — A völgyben fekvő faluk nevei elé nem ritkán odateszik a *Lunkán* = lapály szót, mint *Lunkán-Uzesty*, mi a vidékre nézve jellemző, mert itt néhány holdnyi sikterület *lapálymak*, a jó magas hegy pedig csak *dombnak* mondatik, — míg a szép róna alföldön, hol egy görögdiényére állva, tíz mérföldnyi területet beláthatunk, a vakandurásnyi határbugczákat is *hegynek* nevezik.

*) E vidéken a férfiak kizárólag boeskort, a lányok, menyecskék csizmát, s leggyakrabban pirosat viselnek.

A völgyben fekvő falvak egy hosszú, s kiterjedésükhöz képest több szűk és rövid utcából állanak. — A hosszú, vagy főutczán foly gyakran végig a falu patakja, mely a canal-grande szolgálatát teszi meg. Ez szolgál marhahatóul, a gyermekeknek fűrdőhelyül, ez hajtja a malmot, hordja el a szemetet, itt áztatnak a menyecskék kendert, itt sulykózzák a fehérneműt, — s ezen lubiczkolnak fel vagy lefelé a csikorgó ökrös szekerek.

Oláh faház Bihar megyében.

Bár e vidék végnélkül sok szilárd építő anyaggal bir, melyek mész, márvány-, homok- s porfirók, — a házak mégis rendszerint fából építvők, gomolya-alaku szalmafedélre, mint a varjuk által ásott lyukak, teszik meg a kemény szolgálatát. — A jobb módúak házai két részből állanak, a lakosztályból s az istállóból, s hogy kényelmüket szaporítsák, ugy szoktak tenni, hogy évenként ezen osztályokat felcserélik, s így ha az idén az utcára forduló rész volt a lakóház, a jövőre istálló lesz, s viszont. — A szegényebbek házai egyetlen, mintegy harmadfél négyszög-öl területű viskóból állanak, hol ember és állat együtt tanyáz. E viskók ablakai alig másfél arasznyi magasak és szélesek, mik tüveg helyett, — bár a gazdag béli huta az egész vidéket elláthatná ezzel, — vékony lécz rostélylyal vannak ellátva.

Jobb karban levő kerítéseket sehol sem láttam, mint e vidéken, habár a tizenöt lépés hosszú udvaron a ganéjdombnál, a tengeriszárító górénál és a kenetlen szekérről egyebb nem igen vehető észre.

A kerítésekre nézve meg kell itt jegyezmem, hogy az oláh jól font vesszükérettel különíti el udvarát, szántóföldjét, kaszálóját, sőt azon időtájon, midőn a gabna érni kezd, az egész falu ugy el van barrikadirozva kerítésekkel, mint valami ostromolt vár, s nem mehet abba senki be vagy ki, ha csak a faluvégen ácsorgó moczkók (igy hívják a gyerekek) kapunyitási szívesességét egy pár almán, vagy egy krajczáron meg nem vásárolja.

E különös elkerítésnek okáról kérdezősködvén, tudtomra esett, mikép ez azért történik, nehogy az apróbb marha, mint: malacz, lud s borjú a faluból kilátogasson a földekre s az amugy is sovány termést elpocskolja.

Az oláhok jobbra földmivélés és baromtenyésztésből élnek; de ezt csak annyiban üzik, mennyiben csekély igényeik kielégítettnek.

Földjeik oly soványak levén, melyről alföldi atyámfianak fogalmuk sem lehet, de meg a légmérséklet is igen változó és kellemetlen, — a földmivélés leginkább rozs-, kender-, len- és tengeritermelésre szorítkozik. Árpát ritkán, zabot pedig alig látni, míg a *tatarika* (tótul: hajdina, pohánka), mi a Felső-Kárpátok tótjainak oly sok szükségét pótolja, itt egészen ismeretlen; pedig e mostoha vidéken, azt hiszem, jó sükerrel lehetne azt természetni.

A gabna itt nem lisztnyerés, hanem csak pálinkaégetés végett természetlik. A legnyomorultabb s csak néhány viskóból álló falukban is több pálinkaégetés czégerét láttam. — A burgonya leginkább csak Belényes vidékén ismeretes.

A mi Amerika némely vidékének a *banáán*-, (kenyerfa) az az oláhoknak a tengeri, vagy mint ők nevezik; *málé*. Kenyerüket, azt a savanyu, keletlen, nehezen emészthető s gomrot égető kenyeret ebből sütik, s ebből készítik *puliszkájukat*, *mamaligájukat*.

E vidék csupa bükk-, fenyő, szil- és csererdő-borította hegyekből és kopár sziklás bércekből állván, mint említettem, a lakosok földjei igen sovány, itt-ott elszórt, nehezen mivélhető irtásokból állanak, mik persze az erdők czérszeri szabályozása s nagyobb szorgalom mellett daczolnának az elemekkel s jobban termének; de így csak azt hozzák létre, mit a természet örök rendje rájuk szabott.

A *marhatenyésztés* egyenlő fokon áll a földmivéléssel, bár a buja legelők, s nagyszámu erdőségek jó fajok meghonosítása mellett ezt felvirágoztathatnák.

A *szarvasmarhából* láttam itt a nagyszarvu, hosszulábú magyart, vagy is inkább alföldi fajt, de mindannyi nagyon ösztövért volt, a buján tenyésző fű, jó levegő és tüde források daczára. Ennek természetével, ugylátszik, nem egyezik meg a hegyi vidék. — Leggyakoribb itt az ugynevezett *riska-faj*, apró szarvu, kis termetű, rövid lábú s jobbadán szürkés szőrű. Jól tejelő, a legmeredekebb hegyi ösvényeket könnyűség- és biztossággal megmászó faj ez; de csekély kiadósága mellett, ugylátszik, a marhavásárokra nem igen alkalmas, bár tudtommal nem is tenyésztetik gulyákban, hanem házi szükségletre nevelik csak. Sok helyütt a tehén is igába fogatik.

Véleményem szerint a magyar havasok e vidéken könnyen meg lehetne honosítani a sokkal nemesebb sveiczi vagy skót szarvasmarhát. Erre nézve a kezdeményezés mindenesetre a nagyobb földbirtokosoknak lenne nemcsak honfui, hanem saját maguk iránti kötelességük is, s a jó példa tán a népben is utánzásra találma.

Lovakkal kedvezően látta el a természet e vidéket. Itt ugyan még nem igen láthatók az erdélyiek hosszú sörényű, sűrű üstökű, földetsprő farku, hegyet, sziklát zergeként mászó tüzes, kicsiny, az ismeretes *ponnyknál* valamivel nagyobb, de ezeknél szebb *molány-lovacskák*; hanem fajra nézve ezek is már átmenetet képeznek az alföldi sebesfutókból emezekbe.

Az oláh itt majdnem kizárólag hátsalovakul használtatnak, bajos levén a vizmosásokon, szikla- és rengetegi ösvényeken — mik a közlekedés utait képviselik, — szekérral haladni. — Valóban festői, Spanyolországra emlékeztető látványt nyújt 10—15, sokszor több ilyen ló, a mint a legmeredekebb ösvényen, elnyelésel fenyegető, tátongó mélységek fölött, szép sorban, egyik a másika után biztos léptekkel halad, meg levén háta szakokkal, itt készült, s *Gyulára* vagy *Csabára* szállítandó faedényekkel, sokszor hatalmas bundába bujt, ijesztő kinézésű mócz atyafiakkal terhelve.

E lófajnál jobbat ide nemcsak kívánni nem lehet, de használni sem volna alkalmas.

Birka csak annyi tenyésztetik, mennyi elégséges a vidéknek subával (itt *summán*-nak nevezik), szür s daróc-nadrággal ellátására. A gyapju tehát nem képez kereskedelmi cikket. A vidék ismerésében avatott utitársamat annak okáról kérdeztem, hogy a legbujább legelővel megáldott határokon is miért nem látok merinó-vagy más nemes fajú juhokat? erre válaszul azt nyerte, hogy az ily nemesebb faj a nagyon rögtön változó időjárást nem tűri el, mi e vidéken gyakori. T. i. a legkellemesebb májusi vagy szelid szeptemberi napokon, midőn a zöld természet mindenfelé mosolyog, nem ritka, hogy egyszerre csak hólepel borítottatik el. E változó időjárással egyedül a magyar fajú birka daczol.

Kecske az oláhnak legnélkülözhetlenebb házi állatja: ezt feji, ennek szőrét, bőrét használja, s nem bőjtí napjain ennek húsból él.

A *szarvas-állatok* közül *libát*, *tyukot*, *ruczát* kis mértékben, s az itt meg nem honosulható *pulykát* épen nem láttam.

Mi a *kertészet* állapotát illeti, az igen silány. *Belényes*, *Venter* s *Hollód* vidéken ugyan láthatók még szőlők, de azon túl a borág nevelésére már gondolni sem lehet. A sörét nagyságu cseresznye junius végén is alig érik még, s ily befolyást gyakorol a zordobb éghajlat a többi gyümölcsre is.

A délvideki oláhság anyagi és szellemi szegénységének oka, *hegyei*. E hegyek közt levén elszórvá, mintegy természetes választófal képződött köztük s az ország egyéb részei közt. De újabb időben oly röptet nyert a polgárisultság, hogy böles önkormányzatunk mellett nem lehet semmi elkülönítő válaszfal, mely bejuthatását megakadályozhatná. S ha egyszer a civilizáció eloszlatja a renyhéség átoksulyát, ha értelem és jobb utáni vágy lép a mostani praedestinationalis hit helyébe, — akkor ugyanazon hegyek, mik most a nyomor okai, egy jobblét forrásai lesznek.

Mindenekelőtt a fennebb említett gazdasági ágak célirányosabban s így jóval melegebben fognak műveltetni; azután pedig ama kimeríthetetlen kincs, mit itt a föld méhében rejt s kérges terem, az ipar által bizonyára az utolsó cseppig ki fog zsákmányoltatni. — Ezen kincsek:

1-ör. A véghetetlenül szép bükk-, cser-, nyír-, fenyő- és kőris-erdők, s a minden lépten nyomon elébukkanó patakok, a gyáriparnak e megbecsülhetlen dolgozó erői.

2-ör. Az erdőszámba buján tenyésző dió- és mogyorófa; az első butorokra, az utóbbi többnemű használatra igen alkalmas. Nehány év előtt egy francia vállalkozó e vidéken egész diófa-erdőt vett meg, darabját 20 pftjával, csupán a csomókat vágatván ki *fournirnek*, (magyar műszavát, megvallom, nem tudom.) A mogyoróból a legszebb rustique-asztalosmunkákat lehetne készíteni, s ha valami vállalkozónak kedve jőne efféle czikkeket Kelet-Biharban gyártani, productumai alkalmasint kelendőségre tennének szert az egész birodalomban. — A mogyorónak pedig nemcsak gyümölcse hajt hasznát, de mint tudom, szenéből készül a legfinomabb puskapor.

3-szor. E helyekben már eddig is több helyütt igen jó köszénbányákra bukkantak, s ez a gőzerőművek mostani századában sokkal nagyobb kincs, mint mi hiszszük, kik még eddig bőven jutunk fához. — De fejlődjék ki iparunk azon fokra, melyre, hogy a külfölddel párhuzamban haladhassunk, okvetlen jutnia kell; a köszén nagyobb becsü leend a legdusabb aranybányáknál; csak hogy jövedelmes kereskedelmi czikké váljék, czélszerű művelése igényeltetik. A rengetegekkel bővelkedő Indiákba Anglia szállítja a kőszent, s ez ezer mérföldnél nagyobb távra vitetvén, ki bírja állani a versenyt a fa árával!

4-szer. Bővelkednek e hegyek minden nemes és hasznos ércben, de leginkább a mindenekelőtt szükség *vasban!*

5-ör. Van itt mindenféle épületkő, mész és többfajú márvány, melyet csak a legújabb időben kezdenek bányászni.

Mi a kézmű-ipart illeti, az most nagyon helyhez szorított, egyedül az önkészítette fazekas- és faedény-árakat viszik el egészen Békés megyébe. A nők maguk fonnak, szőnek, és *himeznek*, s ez utóbbi női munkákból kék és piros pamutú eszközöltött igen szép ingeket, asztal- s ágyszerűket, törülközőt s párnahajjakat volt alkalmas láthatni. Némely falu lakosai a bányák, hámorok és hűtőkben keresik kenyerüket, míg több helyről a felvidéki tótok példájára seregesen mennek le nyáron a *mezőségre* (az Alföldet így hívják itt), aratni, csépelni. — *Közép-Verzárón* minden ember kovácsmesterséget űz; de készítményeik azért csak a közelvidéket látják el; s innen nem messze egy falu lakói csupán a kecskéből élnek. A míg ez az állat jó legelőre talál, addig kiűn őzik azt a hegyek közt s fejk; összel azután lassankint levágják, húsát kimérik, bőrét úgy a hogy kikészítik, s azt a hosszú téli estéken át feldolgozzák bocskorok- és csizmákra.

A különböző oláh viseletet már annyiszor ismertették, hogy arról itt újra beszélni fölöslegesnek látom.

Vallására nézve az oláh: görög nem egyesült, görög egyesült, s latin szertartású. A legnagyobb falu is tart papot, (pópa), s

ha mással nem, szalmafödte fatemplomkával dicsekszik, mit rendszerint a temető övez. Az oláh minden harmadik szavában a *Domnye Zeit*-re esküszik, s ha nem igaz, a mit mond, azt kívánja, hogy vigye el őt a *Drák* — ördög, elevenen, Idegen községben megholt ember testét saját falujokon keresztül-vinni a világért sem engedék meg, mert azt hitték, hogy akkor a jég elveri határukat. Az égi háborút úgy igyekeztek maguktól elhárítani, hogy a sóprút a küszöbre tették, s a fejszét élével a ház ajtaja elé vágták. Bőjtjük több van, mint a legszigorubb rendszabályok alatt álló szerzetnek.

(Folytatás következik.)

Képek a népeletből.

Ily czim alatt egy új sorozatát nyitjuk meg a hazai népeletből ellesett rajzoknak, melyeket jónemű honi művészeink műveinek másolatai vagy eredeti vázlatjai nyomán mint u. n. *genréképeket* időszakonként lapunk egyéb közérdekű rajzai közé vegyítendünk. Reméljük, hogy ezáltal időfolytán olvasóink igen becses gyűjtemény birtokába jutandnak. Előre is jelenthetjük, hogy szerencsések voltunk e czélra egyik hivatott művészünk, *Sterio* hazánkfíat megnyerni, kitől különösen az erőteljes magyar fajra vonatkozó,

számos jellemzetes vázlatlaltal birunk. Addig is, míg ezeket hozhatnók, álljon itt szerény kezdetnek az ide mellékelt rajz: egy *czigány-gazdaság* minden hozzátartozandóságával együtt. A tárgy oly idylli egyszerűségű, hogy minden további magyarázatot feleslegessé tesz.

Fiume,

a magyar tengerpart fővárosa.

„Nyolczvan s egy néhány éve — mondja derék történetírónk, *Szalay László*, egy legközelebb kiadott röpiratban *) — hogy Fiume Magyarországnak visszaadatott, s azóta dicsőségének vallá mindenha, hozzánk tartozni, hazafiai kötelességeit mindig lelkiismeretesen töltte be. De a magyar is mindig büszkeséggel tekintett koronájának e fényes boglárára; az ország jövődjét, az állam fejlődését nem akarta, nem tudta Fiume nélkül képzeln.

„Még eleven emlékezetünkben van azon korszak, midőn anynyian, annyit fáradoztunk a szeretett féltett kincsek érdekében, ott az Adriánál. Türekvésünk, azt közelebb hozni az ország szívéhez (vasut által), elnapoltatott azon események által, melyek a Szávánál oly férfiak kezébe adták a hatalmat, kiknek annexatiói viszketege Erdődyt és társait Fiuméből száműzé. — De a tizenkét év, melyet egymástól elszigetelve töltünk, még élénkben érezetű, mindkét féllel az egyívélenség szükségét, a frigy becsét.”

Valóban úgy van; a mily szeretettel nézünk mi itthon az anyaországban, a tengerparton árván maradt bájos testvérünkre, színtoly sovárogra néz ez is azon pillanat elé, mely őt a mostoha karokból kiszabadítva, ismét édes anyja ölelé karjai közé hozandja. E sovárgó türelmetlenségének köszönheti Fiume azon csapást, mely példátlan napjainkban, hogy most is az ostromállapot szigorúsága fojtogatja. De a szenvedések napjai itt is meg vannak számálva, s talán, mire e sorok napvilágot látnak, már azon kedves

*) Fiume a magyar országgyűlésen. *Szalay László* által. Pesten Ráth Mórnál.

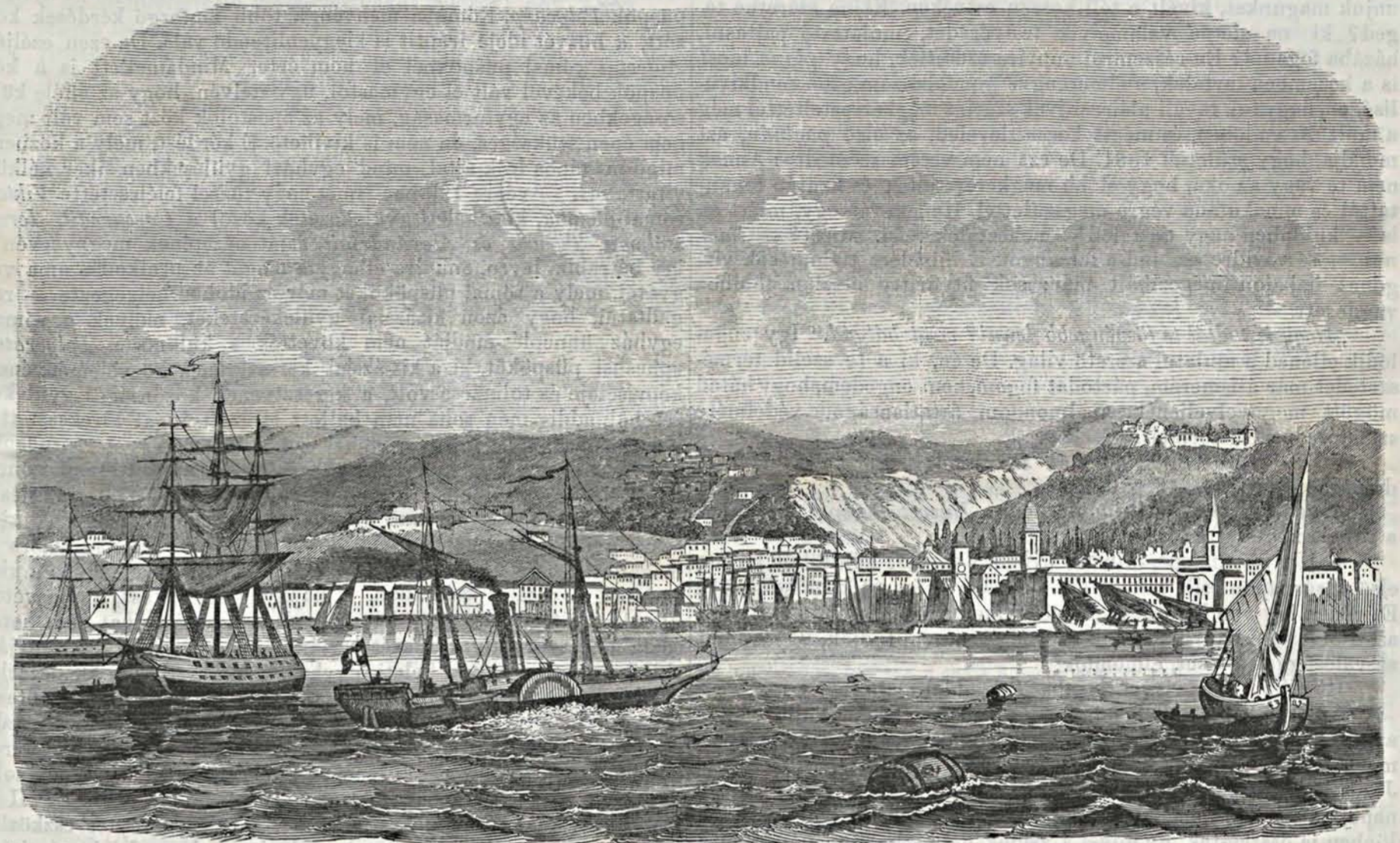
hirnek örvend a magyar nemzet, hogy Sz. István koronájának ama fényes gyémántja, melyet abból illetéktelen kezek elragadának, ismét régi törvényes helyére lőn illesztve.

Fiume városa az Adriai tenger partján, a Quarnerói öböl csaknem északi részén fekszik; közel hozzá van még két más kikötő: Buccari és Porto-ré. A három között legfontosabb a fiumei kikötő s midőn „fiumei kereskedés”-ről van szó, rendszeren a másik kettőnek forgalma is beleértetik. Fiume latin neve: *Flumen Sancti Viti*, a szlávoknál *Reka*. Fekvése igen bájos; emelkedett helyen levén építve, igen szép és messze kilátás nyílik innen a tengerpartra s a Quarneroi szigetcsoportha. A táj szépségét rontja ugyan az erdők hiánya, azonban a Fiumara folyó tengerbe szakadásánál, mely a városhoz közel van, gyönyörű vadregényes részletekkel is találkozunk. Újabb időkben néhány ákáczfültetvényt is találni s az ottani gazdasági egyesület az erdő-növelésre is kiterjeszté figyelmét.

Fiume város két részből áll: az ó s az új városból, melyekben mintegy 14,000 lakos él. A magaslaton fekvő rész, az ó város, régi

válk rajta. A magyar napi sajtó s az országgyűlés már 1848 előtt tüzetesen vitatá e tárgyat s az előleges munkálatok, fölmérések után már-már azon ponton állottunk, hogy a sokat emlegetett „*ukovár-fiumei vasut*” életbe is lépjen. Igen valószínű, hogy a bekelezés megtörténte után a tengerpartunkkal közlekedés könnyítése leend egyik első feladata a magyar törvényhozásnak.

Fiume közjogi állását illetőleg, elég legyen itt annyit megjegyeznünk, hogy ámbár már a régiebb időkben is Magyarországhoz tartozott, de az idők viszontagságai által attól ismét elszakított, végre 1779 april 23-dikán újra visszacsatoltatott, a midőn Mária Terézia császárnő s királynő oklevelet adott ki, mely szabad kereskedelmi várossá nyilvánítja Fiumét, világos szavakkal megismeri a magyar koronának ősi jogát Fiuméra, és szabatosan kimondja, hogy a város és kerület nem a horvát földhöz, hanem közvetlenül Magyarországhoz mint külön test tartoznak. Ezen oklevél végre — a háborus viszontagságos idők szünni kezdvén — a magyar országgyűlés gyakori sürgetéseire s Fiume városa ismételt keserves panaszai meghallgatása után, 1807-ben országgyűlési tör-

FIUME, a magyar tengerpart fővárosa.

épületekből, szűk utcákból áll; az újváros a tengerparton vonul végig s itt a szemet palotaszerű épületek s jól kövezett széles utcák gyönyörködtetik. Két temploma különösen kitévő: a Mária menybemeneteli, mely márványból gazdagon van építve, s a sz. Vid temploma. Továbbá itt áll a választékos izlésben épült kaszinó, melynek első emeletében a színház is van.

Mint kikötőhely s kereskedelmi város, Fiume Magyarországra nézve megbecsülhetetlen kincs s az anyaországi szövetségének köszönhetette Fiume emelkedését, szerencsését, de a közelebbi mostoha viszonyok között — midőn az 1848-ki események után Horvátország kiegészítő része, s az absolutisticus uralom egyformán nyomott tartományá lőn — igen sokat vesztett előbbi élénkségéből, jólétéből. Egy nagy hiánya Fiuménak az, hogy innen a közlekedést a belfölddel igen megnehezíti a jó országutak hiánya. A híres Luiza-ut, melyet egy részvényes-társulat hegyeken völgyeken keresztül épített, egy országút kívánalmainak teljesen megfelelni ugyan, de azért mégis annyira megdrágítja a közlekedést, hogy az áruk szállítása, a mai olcsóbb árak korában, csaknem lehetlenné

vénycikkelylyé vált. Ezóta a magyar országgyűlésen a fiumei kormányzóknak a Főrendeknél, Fiume város követeinek pedig a Karok és Rendek táblájánál volt illetékes helyök és szavazatuk. Az 1809-i békekötés után ugyan egy időre francia uralom alá került ismét, de 1822-ben újra alkotmányos jogaiba helyeztetett.

„És most — írja *Szalay László* — a mily hévvel esengett az egyesülés után, oly hű volt a frigyben. Adott szavát beváltotta: dicsőségének tartá, velünk közreműködni. A hol munkás kellett, velünk volt mindenütt, velünk 1848-ig, velünk 1848-ban is. Amítások, incselkedések, ijesztések nem hiányoztak, — de mind hiába. Eljárása irányunkban nemes volt; nemes lesz a miénk is ő irányában. A kéz, mely Magyarországot választó kerületeit az aprilis 2-án összeülendő országgyűlésre meghívta, az meghívandja Fiumét is. Ezt követeli a jog, ezt tanácsolja a politika.”

Adja az ég, hogy úgy történjék — s mi hiszszük, hogy a mint nem volt, úgy nem is lesz soha egy testvérnép is, mely Magyarországi szövetségét, barátságát valaha, a magyar nemzet hibájánál fogva, megbánta volna!

A naptár készítése.

Van egy könyvünk, mit minden évben ujjal cserélünk fel, ez a naptár. Furcsa egy jószág! minden évben lejár az ideje; de minden évben ismét feltámad, újra születik, még pedig mindannyiszor némi változásokkal, s talán, a *varietas delectat*-nak örvendő világ előtt ezért kedvesebb a többi könyveknél? — Kedves könyv! te mutatod meg nekünk a farsang vig napjait; te adod tudtunkra az áldott névestéket; te figyelmeztetsz, hogy ünnep van: dobjunk el munkáinkat s csináljunk magunknak egy „Heverdel“-napot. Méltó volna minden új-esztendőben egy aranyos libériára, és mégis sok kegyetlen könyvtáros csak pörén járát tégedet: sok szivtelen agg hajadon, még gyors ruhát is letépi, ha fülebe sugdad a „Hushagyót“, — ezt az ártatlan napot, mely még soha senkinek sem vétett és mégis oly sokan neheztelnek reá.

Kedves könyv! mily sok „kedvszotyantó labdacot“, — nyujtasz nekünk, mik édesebbek mint a doctor bácsi pillulái; s nem oly savanyuak, mint a patikáros kontója.

Még dalolsz is nekünk, s vidám meséket mondasz, hogy el ne unjuk magunkat, kivált a téli hosszú estvéken. Ki ne szeretne a ged? ki ne sietne valamelyik testvéredet, mulattató pajtásul, házába fogadni? Én részemről annyira szeretlek, hogy *plane* most is a kezembem tartalak, s elmerengve gondolkozom azon rendkívüliségen, hogy te a tavali aláírási ívek szerint megkereszteltté még a mult esztendőben, és mégis keresztleveled, az első *paginán*, azt mondja, hogy születél 1861. De ezt nem vetem szemedre: Annak nem te vagy az oka, hogy előbb megkeresztelték és azután fogadtattál és annakutána végre megszületél. Hanem van egy, miért én is — különben nagy tisztelőd — neheztelek reád. Miért? — *Inter nos* — rövidre szabtad a farsangot. E hibáért tudom sok virgongcz hajadon megezibált már; sok fityfiritty arszlán földhöz vagdosott.

„Hogy is tudtál te fősvényebb lenni? mint bátyád.“ Így züglődik ellened a mulatni szerető világ. De én, ki a te szelid természetet már átismerém, pártodat fogom, nem engedem, hogy hátad mögött megnyelveljenek, s elmondom ártatlanságod védelmére születésednek történetét.

Vége oda értünk, honnan indulandók vagyunk; tehát a dologra!

A naptár készítésnél induló pont a *Husvét ünnepe*; ez a kulcs, a többi ez után fordul.

A Husvét ünnepe, minden évben, a tavaszi holdtöltét követő első vasárnapon esik, mit a hold járásából könnyű *kikalkulálni*.*) Ez régen így van határozva, minek van is egy kis története; mit azon olvasóim kedvükért, kik ezt még tán nem tudják, úgy a mint az valóság történetét, elmondok.

Itt pillantsunk vissza tizenhat századdal előbbre . . .

A Jézus halálának és feltámadásának emlékét megújító napok az első keresztyének által különös ünnepélyességgel tartattak meg; részint mivel a keresztyén vallás legsarkalatos igazságai a Jézus halálára és feltámadására vonatkoznak; részint mivel azon napok a zsidók nemzeti és vallásos ünnepével, a Páschával különben is összeestek. És mivel a zsidók a Páscha ünnepén, annak emlékeztetére, hogy az ő bányávérrrel jegyzett házaik Egyiptomban, az öldöklő angyal által megkíméltettek, bárányt szoktak ölni és enni: ezen szokást a keresztyén gyülekezetek is, melyeknek nagyobb része zsidókból állott, megtartották; részint ama régi egyiptomi történet emlékéül; részint a Krisztus utolsó bányá-vasorájának, s azt követett halálának emlékeztetére. Ez volt az u. n. *Megfeszítés Páschája*. Ezenkívül és ezután megünnepelték még a feltámadás napját is, melyet már nem tulajdon értelemben — de szinte Páschának, még pedig különbség kedvéért *Feltámadás Páschájának* neveztek.

De ezen ünnepek megtartásának ideje felől nem tudtak meg-egyezni a *napkeleti* s jelesen a kis-ázsiai gyülekezetek, a *nyugotiakkal* s különösen a rómaiakkal. A kis-ázsiaiak ugyanis, tartván magukat szorosan az eredeti zsidó szokáshoz, a zsidókkal együtt és egy napon ették a Páscha-bárányt s ujtották meg Krisztus halálának emlékeztetére. Nevezetesen *Nizán* (első hónapjuk a zsidóknak, mely összeesik a mi mártiusunkkal és aprilisunkkal) hónap 14-én, mely után három nappal, és így Nizán 17-én ülték a feltámadás ünnepét vagy Páscháját.

*) 1862 tavaszi holdtölte lesz, april 14-én.

A napnyugati keresztyének ellenben, nem tartották számmal szorosan meghatározhatónak a feltámadás napját; hanem abban állapodtak meg, hogy mivel Krisztus különben is vasárnapon támadott föl, mindég a Nizán hónap 14-ikét követő vasárnapon tartassék a feltámadás Páschája vagy ünnepe. A Páschabárány ételle pedig, hogy miatta a feltámadás ünnepét megelőző héten a böjtölést megszegni ne kelljen, (a 40 napi böjt későbbi rendelet, a Krisztus 40 napi böjtje példájára) a feltámadás ünnepe előtti este-re halasztassék. A napkeleti keresztyének ebbeli szertartásuk igazolása végett János és Fülöp, — a napnyugatiak pedig Péter és Pál apostoloktól vett utasításokra hivatkoztak.

Mivel a római keresztyének botránkoztatónak tartották a napkeleti ekkleziákban, hogy bennük a *megfeszítés husvétja* a zsidókkal együtt ünnepeltetik, és a feltámadás ünnepét vagy husvétját megelőzni tartozó egy heti böjt félbenszakittatik: már 147. K. sz. u. I. *Pius*, római püspök, azon rendeletet bocsátotta ki; hogy a feltámadás ünnepét az egész keresztyénség Nizán 14-én, vagy a mi mindegy, tavaszi első holdtöltét követő vasárnapon ülje meg, a római gyülekezet példája szerint. — Kevéssel azután, a smyrnai püspök *Polycarp*, Rómába menvén, a több fenförgő kérdések között, a husvét ideje irántit is kiegyenlítő vála. De ezen célját *Anicetus* római püspöknel el nem érte. Mindamellett is a két püspök békével vált el egymástól, úgy itélvén, hogy az efféle különbségekben az egyformaság, mely az apostolok közt sem volt meg, nem épen szükséges, de nem is kivihető. E kérdést, mely a közben, mind magános írók által, mind egyházi gyűlésekben siker nélkül vitattatott, — végre 190-ben ismét nagy tüzzel felélesztette *Viktor* római püspök, ki a keleti gyülekezetek közül a *Caesareait*, *Jeruzsálemi*, *Tyrusit* és *Alexándriait* saját nézetének megnyervén s így bátrabbá levén, annyira elhagyta magát az uralkodás ama vágyától, mely a római püspököket már ez időben bélyegezte — ragadtatni, hogy azon kisázsiai gyülekezeteket, melyek a római egyház ünneplés-módját nem követték s különösen *Polycrates* ephesusi püspököt, ki a kis-ázsiai keresztyének közvéleményének képviselője és tolmácsa volt, a keresztyének közönséges gyülekezetéből, addig még soha nem hallott elbizottsággal kirekesztette. Ezen bánásmód azonban a római gyülekezettel egyetértő püspökök által is oly keménynek s keresztyéni szeretettel ellenkezőnek ítéltetett, hogy különösen *Iraeneus* lugdunumi püspök előterjesztéseit olvasván, végrehajtani azt maga *Viktor* sem merte. A kis-ázsiai gyülekezetek tehát őseiktől vett szokásuk mellett továbbra is megállottak, míg végre *N. Constantin* eszközölése engedven a kis-ázsiaiak, a nicaei zsinatban, a napnyugati szokást, a husvétot illetőleg, elfogadták. Azonban, mivel a nicaei zsinat nem határozta meg szorosan a husvét vasárnapjának kiszámítása módját, ebből az lett, hogy a keleti egyházak közt, kik az alexándriai patriarchától vettek mindenkor a husvét megtartása iránt utasítást; és a napnyugatiak közt, kik rendszerint Rómára hallgattak, újabban is különbözőségek származtak, — annyira, hogy a két birodalomrészebeli gyülekezetek Husvétja közt, hol egy, hol több, sokszor négy hétnyi különbség is származott, — míg végre a VII-ik században, főként *Dionisius Exiguus*, római presbyter eszközölésére, a mathematicai ismeretekre alapított alexándriai számítási modort, a nyugati egyházak is elfogadták. Bár igaz, hogy később, az ó- és új naptár miatt ismét eltértünk egymástól.

Na de, ne nyujtsuk messze a dolgot. Elég az hozzá, tudjuk mikor esik Husvét, a többi most már könnyen megy utána. Nevezetesen:

Husvétot megelőzi a *40 napi böjt*. (Husvétot megelőző vasárnap, *Virágvasárnap*.)
Jan. 6-ika *Vizkereszt* (Krisztus megkeresztelésének — beme-rités — ünnepe.)
Vizkeresztől böjt első vasárnapját megelőző szerdáj (ez a *hamvazó szerda*) tart a *farsang*. A farsang tehát hol rövidebb, hol hosszabb, aszerint s mint Husvét előbb vagy hátrább esik.
Husvét után 40 napra esik *Aldozócsütörtök*.
Aldozó után tíz napra *Pünkösöd*.
Pünkösöd után 27 vasárnap számítatik, *Szent-háromság-vasárnap* név alatt. *)
A 27 sz. háromság-vasárnap után következik a négy *Ádventi vasárnap*.

*) Ebből azonban annyi napot el kell venni, a mennyivel szaporodik a farsang, mert az esztendő csak 52 héttől áll.

A napnyugati keresztyének ellenben, nem tartották számmal szorosan meghatározhatónak a feltámadás napját; hanem abban állapodtak meg, hogy mivel Krisztus különben is vasárnapon támadott föl, mindég a Nizán hónap 14-ikét követő vasárnapon tartassék a feltámadás Páschája vagy ünnepe. A Páschabárány ételle pedig, hogy miatta a feltámadás ünnepét megelőző héten a böjtölést megszegni ne kelljen, (a 40 napi böjt későbbi rendelet, a Krisztus 40 napi böjtje példájára) a feltámadás ünnepe előtti este-re halasztassék. A napkeleti keresztyének ebbeli szertartásuk igazolása végett János és Fülöp, — a napnyugatiak pedig Péter és Pál apostoloktól vett utasításokra hivatkoztak.

Mivel a római keresztyének botránkoztatónak tartották a napkeleti ekkleziákban, hogy bennük a *megfeszítés husvétja* a zsidókkal együtt ünnepeltetik, és a feltámadás ünnepét vagy husvétját megelőzni tartozó egy heti böjt félbenszakittatik: már 147. K. sz. u. I. *Pius*, római püspök, azon rendeletet bocsátotta ki; hogy a feltámadás ünnepét az egész keresztyénség Nizán 14-én, vagy a mi mindegy, tavaszi első holdtöltét követő vasárnapon ülje meg, a római gyülekezet példája szerint. — Kevéssel azután, a smyrnai püspök *Polycarp*, Rómába menvén, a több fenförgő kérdések között, a husvét ideje irántit is kiegyenlítő vála. De ezen célját *Anicetus* római püspöknel el nem érte. Mindamellett is a két püspök békével vált el egymástól, úgy itélvén, hogy az efféle különbségekben az egyformaság, mely az apostolok közt sem volt meg, nem épen szükséges, de nem is kivihető. E kérdést, mely a közben, mind magános írók által, mind egyházi gyűlésekben siker nélkül vitattatott, — végre 190-ben ismét nagy tüzzel felélesztette *Viktor* római püspök, ki a keleti gyülekezetek közül a *Caesareait*, *Jeruzsálemi*, *Tyrusit* és *Alexándriait* saját nézetének megnyervén s így bátrabbá levén, annyira elhagyta magát az uralkodás ama vágyától, mely a római püspököket már ez időben bélyegezte — ragadtatni, hogy azon kisázsiai gyülekezeteket, melyek a római egyház ünneplés-módját nem követték s különösen *Polycrates* ephesusi püspököt, ki a kis-ázsiai keresztyének közvéleményének képviselője és tolmácsa volt, a keresztyének közönséges gyülekezetéből, addig még soha nem hallott elbizottsággal kirekesztette. Ezen bánásmód azonban a római gyülekezettel egyetértő püspökök által is oly keménynek s keresztyéni szeretettel ellenkezőnek ítéltetett, hogy különösen *Iraeneus* lugdunumi püspök előterjesztéseit olvasván, végrehajtani azt maga *Viktor* sem merte. A kis-ázsiai gyülekezetek tehát őseiktől vett szokásuk mellett továbbra is megállottak, míg végre *N. Constantin* eszközölése engedven a kis-ázsiaiak, a nicaei zsinatban, a napnyugati szokást, a husvétot illetőleg, elfogadták. Azonban, mivel a nicaei zsinat nem határozta meg szorosan a husvét vasárnapjának kiszámítása módját, ebből az lett, hogy a keleti egyházak közt, kik az alexándriai patriarchától vettek mindenkor a husvét megtartása iránt utasítást; és a napnyugatiak közt, kik rendszerint Rómára hallgattak, újabban is különbözőségek származtak, — annyira, hogy a két birodalomrészebeli gyülekezetek Husvétja közt, hol egy, hol több, sokszor négy hétnyi különbség is származott, — míg végre a VII-ik században, főként *Dionisius Exiguus*, római presbyter eszközölésére, a mathematicai ismeretekre alapított alexándriai számítási modort, a nyugati egyházak is elfogadták. Bár igaz, hogy később, az ó- és új naptár miatt ismét eltértünk egymástól.

Na de, ne nyujtsuk messze a dolgot. Elég az hozzá, tudjuk mikor esik Husvét, a többi most már könnyen megy utána. Nevezetesen:

Husvétot megelőzi a *40 napi böjt*. (Husvétot megelőző vasárnap, *Virágvasárnap*.)
Jan. 6-ika *Vizkereszt* (Krisztus megkeresztelésének — beme-rités — ünnepe.)
Vizkeresztől böjt első vasárnapját megelőző szerdáj (ez a *hamvazó szerda*) tart a *farsang*. A farsang tehát hol rövidebb, hol hosszabb, aszerint s mint Husvét előbb vagy hátrább esik.
Husvét után 40 napra esik *Aldozócsütörtök*.
Aldozó után tíz napra *Pünkösöd*.
Pünkösöd után 27 vasárnap számítatik, *Szent-háromság-vasárnap* név alatt. *)
A 27 sz. háromság-vasárnap után következik a négy *Ádventi vasárnap*.

Deczember 25-dike *Karácson*.
Ez a skeletonja a kalendárium-készítésnek. Most következnek a *Norma-ünnepek*, mik zsinatilag az év bizonyos napjaira — ré- gibb időkől fogva — határozvák. Nevezetesen:

Gyertya sz. b. asszony, (Mária tisztulásának ünnepe), február 2-kán.

Gyümölcs-oltó b. a. (Krisztus fogantatása ünnepe), márczius 25 kén.

Ur-napja, (Ur színe változása vagy az ostyának, a megszentelés után Krisztus testévé változásának ünnepe) Pünkösödöt követő második csütörtökön.

Péter és Pál apostolok vértanúi ünnepe, jun. 29-kén.

Nagy boldog asszony (Mária menybemenetele), aug. 15 kén.

István király szentek közé számláltatása ünnepe, aug. 20-kán.

Kis asszony (Mária születése), sept. 8-kán.

Mindenszentek. (A Pantheon példájára, az év napjairól kimaradt canonisált szentek tiszteletének ünnepe), nov. 1-én.

Minden halottak ünnepe. (A pogányoktól kölcsönözött, kik febr. 2-án elhunytjaikért viaszgyertyákat égettek), nov. 2 kán.

Mária szeplőtelen méhben fogantatásának ünnepe, decz. 8-kán.

István, legelső vértanú ünnepe, deczember 26-kán.

Ezeket kívül vannak bizonyos névnapok, mik szintén minden évben ugyanazon napra esnek, régebbi zsinati határozatok (a cano- nisálás szakából) szerint.

A nevezetesebbeket elősorolom:

Pál fordulása (Pál apostol megtérése ünnepe), jan. 25 én.

Juliana, (Nikodemiai szűz, ki e napon lefejeztetett, mert egy pogány főemberhez nem akart férjhez menni), febr. 16-án.

Zsuzsanna (császári családból való keresztyén szűz, ki Gale- riushoz férjhez menni nem akarván megöletett), febr. 19-én.

Mátyás (Iskáriot Judás helyett választott apostol, ki e na- pon öletett meg), febr. 24-én.

Gergely, (Gergely pápa emléke), márt. 12-én.

József, (Krisztus nevelő atyja, test szerint), márt. 19-én.

György (a keresztyén vallásért elveszett kappadóczi vitéz), april 24-én.

Medárd, (Noviokomi püspök, — a szőlőpásztorok védszentje), jun. 8-án.

Porcinkula. (Assisi Ferencz, a franciscanus szerzet alapítója ünnepe), aug. 2-án.

Bertalan, (egy a Krisztus tanítványai közül. Arméniában a királyt megtérítette, s elevenen nyuzatott meg), aug. 24-én.

Dömötör, (egy alexándriai patriarcha), okt. 26-án.

Erzsébet. (II. András leánya), nov. 19-én.

Katalin (Kostus egyiptomi király keresztyénné lett leánya), nov. 25-én.

András (András apostol, keresztre feszített Jézusért), no- vember 30-án.

Ferencz. (Xavérius sz. Ferencz, Indiában, mint hittérítő öle- tett meg), decz. 3-án.

Ádám és Éva. (Az első pár ember emlék-ünnepe), decz. 24-én.

János (Krisztus tanítványa), decz. 27-én.

Aprószentek. (Heródes által megöletett kis gyermekek em- léke), decz. 28-án.

Tamás. (Krisztus tanítványa), decz. 29-én.

Dávid (britanniai keresztyénné lett fejedelem), decz. 30-án.

Szilveszter (ezen a néven első római püspök), decz. 31-én.

A többi névnapokat a mi illeti, azok sorban következnek egy- másután, a sort azonban, a közbejövő ünnepek bizonyos napokra eső névnapok előbb vagy hátrább ugatják. E csekély változás esik a névnapok során.

A névnapokról meg kell jegyezni, hogy azok hajdan mind ün- nepek voltak, csak hogy ünnepi méltóságuk apránként elveszett.

A mi a névnapok eredetét illeti, hogy azt megérthessük, is- mét a mult századokra kell visszatekintnünk.

A keresztyénségnél már csaknem kezdetben megvolt azon kegyeletes szokás, hogy az üldözések közt, a keresztyén vallásért elhunyt martýrok halálának évfordulati napját megünnepelték, mely ünneppapok később, az illető martýr nevével neveztettek. Mint szintén szokásbajött, a keresztyén vallás mellett hasznos szol- gálatokat tett egyéneket, „szent“ mellék névvel tisztelni meg s tisz- teletükre az év egy, az ő nevékről nevezendő — napját kimutatni.

Mind ezek különböző időkben s nem egy helyen történtek. N.

Constantin, *Eusebius* püspököt kérte fel, azoknak összeszedésére. Később *Hieronimus* e collectát kiigazította. N. Károly idejében pedig *Paulus* diaconus írta össze a szentek lajstromát, mi azonban e mai időkig több változást szenvedett. Elég az hozzá: ez a név- napok eredetének története.

Van még négy *Kántor-szerda*, hajdan a római ekkleziánál divatozott *Jejunium quatuor temporum*-quatuor szavából *Kántorra* magyaritva.

A római ekkleziia ugyanis, az esztendő négy évszakát, három napi böjttel megkezdendőnek határozta, (Zakariás VII. részből indulva el) — melyről a moguncai koncilium így végeztet: *Ugy rendeltek, hogy az esztendőnek négy kántorai közönséges böjttel tiszteltessenek: márcziusban első héten, júniusban második héten, szeptemberben harmadik héten, decemberben negyedik héten.*

Most már, mellözve a csillagászatba vágókat, t. i. a nap- s hold járásait s az ezáltal közbejövő változásokat, még csak egy kérdést kell megoldanunk: *Honnan erednek a naptárakban benn- foglalt jóvendölések?*

A hold, minden 19 év mulva, jan. elsején ujul meg, ezt neve- zik *holdcyclusnak*. A holdcyclusban az éveket sorba számítják 1, 2, 3 stb. — 19; azután ismét újra kezdik; ezt nevezik az év *arany- számának*. Folyó 1861-ik évünk aranyzáma 19.

Már a csillagászok feljegyzik minden évben, naponként, az időjárást, a mint történt egy holdcycclus alatt, s azt állítják, hogy a következő cycclusban, épen olyan időjárás fog lenni, bármely év- ben, mint volt az az előtti cycclus ugyanazon aranyzámu évében. És ezt a hold járásának tulajdonítják.

Eszerint idei naptárunk az ezelőtt 19 évvel történt időjárást tartalmazza. Folyó 1861 évünk időjárása pedig, majd 19 év mulva t. i. az 1880-diki naptárba lesz beírva. Meg kell azonban jegyezni, hogy az „időjárás“ csak a csillagászatronnyal bíró környékből vé- tetik, mit tehát az egész országra ráerőszakolni, ha ama fentebbi csillagászati állítás igaz volna is, még akkor sem lehet. Talán ezért csinálták rá amaz élczet: *Nem található el a naptár mindenütt az időjárást; mert hét országra szól.* *Kálmán Ferencz.*

Gróf Széchenyi István műveiből.

— A szó szentsége azon bíró, mely uralkodó és nép közt itél, s ha az egyszer megemmisül, hijába szól a törvény s minden társasági rendnek és szerencsének vége.

— Bármí szerencsétlen helyzetetésű legyen is az ország, bármily lán- czok által legyen is lebilincselve a nemzet, előbb utóbb mégis szabadabb létre viv, ha lakosiban a polgári erény tisztá vére buzog.

— A legnagyobb felekezet csak hűségéből jó polgár s csak ott heves hazafi, hol közel a tanu s bizonyosataps. Egy rész felemelkedésre vágy, má- sik popularitást hajhász, s egyik a másik szemire veti gyengeségét s önhibá- ját erénynek tartja.

— A polgári erény czimje nem alacsony hízkeledés s határtalan dicse- ret; egekbe nem emeli a halandót s mint Istent térden nem imád senkit; nyelve szemérmes, de férfui, bátor szózatú; föltulajdona: törvényes urát, — hazáját, földieit legjobb tehetsége s ereje szerint szolgálja.

— A becsületes férfiú mindenkiné megadja az övét, s a másé elvéte- lét szintugy gyűlöli mint önmaga jussáru könnyen nem mond le, sőt azt vé- deni tudja. — A cosmopolita tágasb szívűnek tartja magát s így jobbnak mint másokat. Ő minden embertársit hordozza szívében, midőn a patrióta főképen csak hazafiat. Ő magasb értelműnek képi magát, mert minden régi szokáson, bevett itéleten áthág, egyszerre keresztyén, török, athéista lehet s chamaeleoni ügyességgel szabhatja magát a körülményekhez, a hasznoshoz. — De ily tehetség átermészet s többnyire igen sok vagy baltudományok éretlen és savanyu gyümölcse s az emberből, ki minden sajátát elveszti, oly csufot tesz, mint neveléses a szelid farkas s kacajra méltó a lánczon idomtalannul tánczó medve s csufa legvékonyabb vesszőtől is rettegő kalitkás oroszlán.

— A külső is sokkal fontosb, mint azt általánosan venni szokás, mert mit látunk a külsőn kívül egyebet? S mire alapítsuk itéletünket valakiről, kit nem ismerünk s kiről soha se hallottunk semmit, ha külsejére nem? S ha rongyos házat látunk, fogunk-e abban csinos lakást gyanítani s keresni?

— Valóban annak, ki nálunk igazán kíván használni, szünetnélküli ön- tagadás életmunkája, s minden várható jutalma az önbecszerzés s önismeret. S azért nálunk szükséges az erény mint másutt. Az egészséges nemzetiség- nek egy főkiséreje a nemzeti nyelv, mert míg az fenmarad, a nemzet is él.

— Embertársaink se nem olyan jók, se nem olyan rosszak, mint azt mindent nagyító képzeletünk festeni szokta. A legjobbak esnek, buknak, s a legromlottakban is van jó. S csodálva látók némely nagy ember gyengesé- git, hibáit, melyeket az idő s távolság rejt el csak szemünk elől, — mint közönségesen a legrosszabb hírből és szagban levőkről, végre, ha jobban megismerkedünk velök, azt szoktuk mondani: „Nem oly rossz, s nem oly romlott, mint állították s gondoltuk.“

Hetven évvel ezelőtt.

Egy régi magyar újságból közlünk itt egy pár cikket, melyekből megláthatja az olvasó, hogy hetvenegy évvel ezelőtt, midőn II. József császár visszavonta törvénytelen rendelkezéseit, mennyire a mai napokhoz hasonló időket éltek őseink. Újra azon tánczot járjuk most; de reméljük — legutoljára!

A *Pétseli József* által szerkesztett „*Mindenes Gyűjtemény*” című, s Komáromban megjelent hírlap 1790. évi február 17-én kiadott 14-ik számában olvassuk:

I.

„Örülj kedves hazai! tapsoljatok anyai nyelveket szerető nagy lelkű Hazafiak! — Meg van már egy része annak, a mire törekedtünk, fel-emeltetett szintén a földig le tapodtatott Nemzetünk 's anyai nyelvünk a' porból. — A' kegyelmes felség megengedte már, hogy az egész országban a' polgári dolgok Magyarul folyjanak: a' Törvényes dolgok is csak addig folytattatnak Deákul, míg egy kevés jobban bővítettik nyelvünk, 's azoknak folytatásokra alkalmatossá tétetik. — Lám nem híjjában kezdettünk ez előtt egynehány esztendővel nyelvünk pallérozásához! — nem haszontalan serkentettünk ennek szeretetére mindeneket, valakiknek ereikben Magyar vér csergedik! — Lám nem híjjában irtuk Gyűjteményünknek kezdetében is hogy *jobb valaha mint soha sem*, 's reménylünk is, hogy meg lesz' az a' mivel mindenkor biztatunk magunkat, hogy a' mi Literatúránk 20 esztendő alatt még az Anglusok előtt is esmértes lesz'. — Az egek szaporiták a nemes elméjű 's jó ügykezetű Hazafiakat, szaporiták az azokat boldogító Meccsásokat! Valamint már ebben bételjesített az Országunk alázatos kérése, úgy meglesz' a másik is, hogy t. i. a Norma, mely vagy előbb vagy később a' mi Anyai nyelvünknek halálós lett volna, vagy egészen meg szűnik, 's az a' temérdek költség, mellyel a' ezen eze-zenység terheltek, más hasznosabb végekre fordítatik; vagy ha meg marad a Normában az a' mi jó van benne, leg-alább minden Nemzeti Oskolákban tsupán Magyarul fognak a gyermekek minden nekik hasznos és szükséges tudományokra taníttatni. A' Városi Oskolákban is, mint régen-ten, a' Magyar lesz' a fő, második a Deák, mellyet nékünk szorgalmatosan kell tanúlnunk mind azért, mert minden régi Leveleink, Törvényeink, Szabadságaink Deák nyelven vagynak; mind azért, mert a több Európai Országokban is, mint a' Böltsességnek egyik kútfeje szorgalmatosan tanítatik az, a' kiknek ha mi példájokat nem követnének, úgy önként sietnének vissza a tudatlanságra. A Német nyelv azért a nemesebb és nagyra igyekező Ifjaknak különös órákon taníttathatik, hogy abban is egészen idegenek ne legyenek. — A mi Hazánkijai magok sem akarják a' magok Nemzeti bélyegeket el-hagyni, 's azt sem szeretik, hogy valaha az ő maradékaik le-vezessék azt. — Örömmel képzelhetik minden jó lelkű Hazafi, hogy tiz esztendő alatt minden Pap Nevelő Házakban, Mindenségeken (Universitások) 's nagy oskolákban a' Böltselkedésnek minden részei Magyarul fognak hallatni Nemzetünknek örökös ditsőségére, a' mint már a *Dugonitsok, Horváthok, Molnárok, Mátyusok, Rátzok* 's egyéb Böltsék megmutatták, hogy nints a' Tudományunk egy része is, mellyet magyarul ne lehetne tanítani, szint úgy mint Németül. — Örömmel képzelhetik a' Nemes szívű Hazafiak, hogy a' mi régi Királyainknak ditsősége lakó helyeikben, Országunknak Anya Városában, Budán Pesten 's egyébütt, nem szükség lesz' suttogni mikor Magyarul beszélnek, hanem ezeknek útszáin is az Anya nyelvnek kell lenni az uralkodó nyelvnek. — A mellyet is hogy soha többé semmi viszonyosság meg ne változtattasson, a' mint sok T. Vármegyéből halljuk, a' követező Ország-Gyűlésben a' k. kegyelmes Felsőlegnek akaratjával, változhatatlan Törvényül tétetik ez: 1-ször Hogy mind a' Polgári mind a' Törvényes dolgok örökké Magyar és Erdély országban Magyarul folyjanak. 2-ször Hogy soha senki itt semmi hivatalt ne viselhesen, a' ki a' Magyar nyelvet tökéletesen nem tudja. 3-ször Hogy minden Oskolákban a' tanításnak eszköze a' Magyar nyelv legyen. —“

II.

„1790. febr. 20-án megjelent 15-ik szám”-ból.

„T. Komárom Vármegyének közeli gyűlésében, mellyben sok Nemes Hazafiak a' magok Hazájokhoz vonzó buzgó szereteteiket példásan kimutatták, sok szép rendelkezést tétettek. Minthogy ezek már nyomtatásban is ki-jöttek, mi tsak némelyeket említtük:

1-ször. Valamennyi Nemes rabok a tömlöczben voltak, 's az új törvény szerint fogattak meg, mind azok szabadtságba helyeztettek, hogy a' régi rend (ordo) szerint először tizáltassanak, 's úgy támasztassék úgy el-lenek.

2-ször. Minthogy a Komáromi Vár majd 150 esztendeig az egész Csallóköznek a török ellen mendék helye volt, stb. kéréstetik a kegyelmes Felsőleg ezen kótya vetyeltett Várnak helyre állítására.

3-szor. Nem különbben arra is, hogy a Magyar Ország Püspökegek születt Nemes Magyaroknak adattassanak.

4-szer. A Protestansok az 1606-ban Bétsben kötött Békességnek ereje szerint, tellyes Vallásbéli szabadsággal birjanak. — Azok a sok vérontások 's pusztítások, mellyeket szenvedett a' Haza a' Vallásbéli gyűlölség miatt, tovább száz esztendőknél, eléggé megtanították azt, hogy ennekutánna nem fogja önként magának el-vágni az egyik kezét, hogy a' másik kövebb légyen, holott mind a' kettővel, eleitől fogva együtt kellett volna annak boldogságát munkálodni.

5-ször. A' kegyelmes Felsőlegnek kegyes ígéréte szerint a Törvényes Ország Gyűlése a' következő Majusban mulhatatlanul elkezdődjön.

6-szor. A' Magyar Regementek az Országunk hűségére szint úgy meg esketteknek mint a' Fejedelmek hűségére.

7-szer. Hogy semmi Parantsolat a T. Vármegyére ne jöjjön más nyelv-ven, hanem egyedül Magyarul.

8-szor. A Norma vagy az új tanítás módja meg-tiltatott. A Kom: Direktör Úrnak meg parantsolatott, hogy mint hajdan, úgy ezután is tsupán Magyarul és Deákul taníttassa az Oskolákat, és az Oskolai Taxa pénzt (Didactrum) ezután bé-ne szedje. — A' T. Vármegyének parantsolatja szerint a Német nyelv sehol sem fog taníttatni, mert azt mondják, hogy a' Magyar-nak a' Németre semmi szüksége nints; ha pedig annak van erre, úgy tanuljon Magyarul. — Ne az örökösök tanulják az idegeneknek nyelveket, hanem az Országban lakó idegenek tanulják meg a Hazai nyelveket, a' mint ez eddig is a Nemesebb szívű Németek meg-tselekedték.

A' melly nagy volt az egész Hazának azon való szomorúsága, hogy az ő nyelve 's az által emlékezete is a' Norma által, és a' törvényes dolgoknak németül való folyások által lassanként el-töröltetik: szint olyan nagy már most és eleven azon való öröme, hogy meg egyszer ez a' nyelv, mellyet a' Magyar úgy félt mint a' maga szemé világot, a' porból fel-emeltetett, 's minden Tekintetes Vármegyék össze vetett vállakkal azon vagynak, hogy a' nyelvnek meg-maradása, mind a' régi tanítás módjának visszahozása, mind a' Politikai és Törvényes dolgoknak azon való gyakorlások által állandó lábra állíttatassék. — Nem lehet szomorúság nélkül tsak képzelnünk is, mely igea meg-alázta volt Nemzetünket a' Német nyelvnek bé-hozatattása. — A' szegény lakos ha valamely Instantziát adott bé a' Tanátanak, ha tsak Németül nem volt írva, vissza tettették, 's a szegény Magyarok forintot kellett fizetni holmi kóborló németnek, hogy a' Magyar Tanátához német Instantziát írjon. — Sok hivatalbéli személy ha tudott is Magyarul, még is a' Szegény Magyarhoz, Lifentoshoz, 's egyébhez nem szölt Magyarul, hanem Tolmátsot kellett néki keresni, hogy a' maga hazájában Németül beszéljen olyan Tisztekkel, a' kiknek fizetések az ő véres verejétekből teliki. — Sok Hazafijaink gyermekeik bé nem vétették a' Felső Oskolákba, ha tsak Németül nem tudtak, melly miatt az utcán tekerőgökké 's tsapon-gókká lettek. — Hát ha azt említenek, melly sok tanult érdemes Fő Nemesek Hivataljoktól, 's az által kenyerektől meg-fosztattak tsak azért, mert Németül nem tudtak. — Áldassanak az Egek! hogy ily nagy meg-alázata-tásából fel-emelték nyelvünket, 's az által Nemzetünknek ditsőségét. — 'S minthogy a' Kegeyemes Felsőleg, ki vévén a' Keresztyéni türedelmet, az Ur-bariumot, és a' Papág dolgát, minden újításokat, mellyek 10 esztendőktől fogva estek, önként vissza húzott: a' e' szerint a' melly Protestans Oskolákba némely Inspectoroknak jészetéseik vagy szédítések által a' Norma bé-vitetetett, azok is a' magok hajdani állapotjokra vissza állanak. — Némely Inspectorok vassal, tömlöttel fenyegették a' Parantsokat, ha a' Normát bé nem veszik, (noha ez soha a' Kegeyemes Felsőlegnek parantsolatja nem volt) mások pedig arany hegyeket ígértek nékik ebből, holott pedig ennek egyéb haszna nem lett volna, hanem anyai nyelvünknek, Nemzetünknek, szokásunknak, természetünknek, 's szabadságunknak is lassanként való eltöröl-tése. — Mikor már sokaknak nem volt semmi reménysegek, — akkor emelt fel az Úr Nemzetünket olly ditsőségre, a' millyenben talán soha sem volt Mátyástól fogva. —“

III.

„Az 1790-ik évi martius 27-én megjelent 25-ik számában”-ez áll:

„Ezen T. Komárom Vármegyének örökös Fő-Ispánja M. G. Nádasdy Mihály Úr Ó Excellenciája, ezen folyó Hónapnak 18-dik 19-dik és 20-dik napjain, közönséges Gyűlést tartatott, és a' Vármegyének Tiszteit meg-újította. Mikor a' Gyűlésbe bé-jött, egy szép Magyar Oratzióval meg-köszön-tötte Ó Excellenciáját Fő Tiszteletű Majlát, Győri Káptalan-béli Úr Ó Nagysága, melyre a' Méltóságos Gróf hasonló ékesen szólással írt Magyar oratzióval felelt vissza, mellynek hallásán minden igaz Magyar szívek örven-deztek. — Vice Ispány lett T. N. Bajtj János Úr, All Vice Ispány (Sub-stitutus) T. Gétyi József Úr; Fő Nótárius, Balogh János Úr; 1-ső Vice Nótárius Tajnay Antal Úr; 2-ik Vice Nótárius Szévaldt Antal Úr; Honorarius Nótárius Ordódy János Úr; Perceptor Generalis Lévai Adam Úr; Particu-laris Perceptorok lettek Pótz Ferencz, Baranyai Ferencz, Kürthy József és Bódiak Úrak; Ordinarius Fiskalis Thali Sigmund Úr; Vice Fiskalis Kürthy Pál Úr; Honorarius Fiskalis Szabadhegyi Úr; Fő Szolga Birákká T. Tsejte István, T. Laki Mihály, Gétyi Ferencz és Kürthy Sándor Úrak. A Tisztelemek meg-lett újítások után a' Méltóságos Fő Ispány Úr Ó Excellenciája meg-mondotta a' Gyűlésben, hogy nem nézett a' Vallásra, hanem minden különbség nélkül szabad vokrsá bótította az érdemes Hazafijakat. — Hogy mindenek hivatalt nem nyerhettek, az oka ez, mert igen sokkal több-ven voltak az érdemes Hazafijak, hogy sem mint a' tisztségek.

Közli Ferber József.

Vasárnapi Ujság 12-ik számához 1861.

T Á R H Á Z.

Egyház és iskola.

+ (A kalocsai és bácsi székes-főegyház névtára megjelent.) Közöljük belőle a következő adatokat: Az érsekség suffraganeusai közé tartoznak a nagyváradi, erdélyi, csanádi megyei s a tininiai felszentelt püspökök. A főkapitány 10 valóságos és 8 tisz. kanonok képezi. Az érseki megyében van 105 katolikus parochia 177 filialissal. Az összes megye 656,594 lelket számlál, kikből 427,295 róm., 8189 görög katolikus, 39 örmény, 119,420 görög nem egyesült, 57,300 evangélikus, 38,825 református s 15,526 zsidó. Az iskolába járók száma 43,447. A megyében van 247 pap.

b.— (A pesti kath. második főgymnasiumban) a második félév e hó 16 án kezdődött. E gymnasium előbb egészen német volt, most azonban, a második félévtől kezdve, a tanítási nyelv abban, egészen magyar leendő.

b.— (A budai nyolcosztályú gymnasiumban) az előadási nyelv ezen-tul, minden tantárgyra nézve, magyar leendő. A magyarul jól nem tudó tanulók azonban, németül is felelhetnek.

Irodalom és művészet.

+ (A Teleki-jutalomra) pályázott öt szomorujáték közül „A trónvesztés” címűnek lón odaitelve a 100 arany pályadíj. Szerzője Szilágyi Ede.

+ (Uj hetilap.) Vahot Sándorné „Anyák hetilapja” című újságot szándékszik megindítani april elején. Tartalmának nagyobb része a nyelvési és szülei teendőket tárgyalandja. Ez lenne tehát a második lap, mely női kezében van.

+ A „Magyar Sajtó” april elejétől kezdve nagyobb alakban fog megjelenni. Ara is aránylag nagyobbodik, a mennyiben negyedévre 5, félre 10, három negyedévre 15 fűbe kerül.

+ (A „Pesti Napló”) april elejétől kezdve öt hasábos megnagyobított alakban fog megjelenni, esti lapja azonban megszűnik.

+ (Vajda János) mint szerkesztő, és Kozma Vazul, mint kiadó, egyesült erővel kibocsátották előfizetési felhívásukat a „Csatár” című, legolcsóbb politikai és ismeretterjesztő néplapra, „mely april elejétől kezdve hetenkint kétszer fog megjelenni. (A program azt mondja, hogy a „Csatár” legolcsóbb politikai lap. Tudunk mi ennél olcsóbbat is. A „Csatár” előfizetési ára egész évre 8 ft, félre 4 ft, ellenben a „Politikai Újdonságok” ára egész évre 5 ft, félre 2 ft 50 kr.) Hanem a „Csatár” hetenkint kétszer fog megjelenni és szintén komoly irányu lap lesz — azért éljen!

+ (Helyi Ignác „Mindenfélre és semmi”) című munkája második, bővített kiadásban jelent meg Müller Emilnél. Megrendelhető 1 ftjával.

+ Emich Gusztávnál megjelent: „Két női sziv.” Regény, írta gróf Bathányi Arthurné, a francia kéziratból fordította Toldy István 232 lap; ára 1 ft 30 kr.

b.— (Pályázat.) A hevesmegyei gazdasági egyesület az „Egri Értesítő”-ben 100 forint jutalmat tűz ki oly értekezésre, mely a nevezett megye viszonyai tekintetbevételével a kisebb gazdaságok czélszerű kezelését, annak minden ágazatát népszerűen tárgyalja. A pályaművek június hó végéig Gyöngyösre, a hevesmegyei gazd. egyesület titkári hivatalához küldendők.

b.— (Irodalmi termékek.) 1858-ban és 1859-ben 634 önálló magyar munka jelent meg, ugyanez időben 400 kötet oly mű jelent meg külföldön, melyek magyar ügyeket tárgyaltak.

+ (Pályázat.) A Kecskeméti felállítandó „Katonaszobor” bevégzése felé közelg, úgy hogy azt az e czélra alakult bizottmány május vagy június hóban a nyilvánosságunk átadhatni reményli. Hogy a szobor felolvasása minél ünnepelesebb legyen, a bizottmány két, ez alkalommal felolvasandó, Katonára vonatkozó költeményre pályázatot nyit. Az első jutalom 10, a második 6 darab aranyból álland. A pályázók művek a szokott keltekek megtartása mellett f. é. május 10-ig Kecskemétre, Torkos István bizottmányi jegyzőhöz küldendők.

+ (Joachim) minden műbarát nagy sajnálkozására csupán két hangversenyt rendezett fővárosunkban; a második e hó 14-én ment véghez, mely alkalommal a zenéde szép borostyánkoszoruval tisztelt meg nagynevű hazánkfiát.

+ (Tallian Gyula) előfizetést hirdet „Honvéd-csárdás” és „Nógrádi Emlék” című, zongorára szerzett zeneműveire, diszpeldányra 2 ft s közönségre 1 ftjával. A tiszta jövedelem fele a nógrádi, fele a pesti honvéde-gyely-egylet javára lesz szentelve.

+ (Uj zenemű) Megjelent: „Főispáni közsömböt” felleghős magyar, Bács-Bodrog t. e. megyék szeretett főispánja almási id. báró Rudics József urnak 1861-ik évi jan. 19. Zomborba történt fényes bevonulási ünnepé-lyére, írta Simonffy Kálmán. Ara 75 kr.

+ Rózsavölgyi és társa műkereskedésében megjelent: „Reménység” Ábránd. Zongorára szerz. Balogh Gábor.

+ (Markó Károly) képi megvételére gróf Eszterházy Mihály 100 ft, Rezucek Antal zirczi apát szintén 100 ftot ajándékoztak. Kállay Ákosné pedig 150 ft gyűjtött összeget küldött be.

b.— (Széchenyi-forrás.) Bűck budai birtokos a Széchenyi-család engedelmével, budai ásványvizkutját „Széchenyi István-forrásnak” fogja nevezni.

b.— (Hetivásár.) Alsóújra községe engedélyt kapott, hogy minden héten hetivásárt tarthasson.

b.— (Az ausztriai papirgyárosok) legnagyobb része készítménye árát 20 százalékkal fölemelte.

b.— (Az ausztriai évi bányatermékek összes értéke) 42 és fél millió forintra megy. Ebből a nyers vasra 21 és fél millió, kőszénre 8 millió 700 ezer, nemes érczre 8 millió 500 ezer és egyéb ásványokra 7 millió ft. esik.

— (Néhány adat a verpeléti dohányról.) Verpelét, mintegy 4000 lakost számláló mezőváros, fekszik az Eger és Gyöngyös közt vonuló mellék ország-utban a Tarna balpartján, északról „Szt. Mária” lovagvár romjai festőleg állnak felette. Eszakkéletről körülövezve szép szőlőhegyekkel, melyek az egrizhez hasonló bort teremnek. Hevesmegye dohány-termesztő vidékének mint főteikéje, Verpelét régtől fogva ismeretes; azért itt a dohánytermesztés életkérdés; egyrésztől, mert a föld terméshozzájárása maga utálja a lakosokat dohánytermesztésre, másrésztől, mert a közteherviselés s egyéb fenntartási költségek csupán a természetből iparból állítatnak elő: szóval ez itt a főkereseti czikk. A verpeléti név alatt ismeretes dohány amaz ország-szerte híres tulajdonnal bír, hogy finomságánál fogva felette könnyű s igen apró növényalkat-részekből áll, úgy annyira, hogy míg a szomszéd határokon egy hold földben 12 mázsa dohány termesztethető, akkor itt 6 mázsa dohánynál soha több be nem vehető. Szivára gyenge ugyan, de ize nagy kellemmel bír, négy évi tartás után kellő erőt is nyer, és csak ekkor tökéletes. 1836. év táján e község népe igen vagyonosodott, és csupán dohánytermesztési iparából, mert ekkor oly becses volt a verpeléti dohánynak, hogy finomjának mázsája 100—120 ezüst forintért kelt. 1842. év felé létrejött a szivartalalmány, a verpeléti dohány-ár 30—40 ftig alászállt. Végre ezt még egy nagyobb válság, az egyedűrság behozatala követte, s most a finom dohány mázsájának ára nem több mint 14 ft. 50 kr., ez sem ezüst, hanem csak osztrák értékben. Csodálkozunk tehát épen nem lehet népnünk anyagi hanyatlásán. Egyedűrség a reményünk nyujt vigaszt, hogy az alkotmányunk visszajövésével, a dohánytermesztés ügye is jobbra forduland; — s ekkor a verpeléti nép is egykori jobblétére — mint minden magyaré — újra feléled. — L. J.

+ (Lényegzetünket érzékeny csapás fenyegeti.) A „Gy. K.” írja, hogy a katonai parancsnokságtól érkezett körlevél szerint, csak oly község-eknek fognak állami menlovak adatai, melyek egy aláírandó nyilatkozatban kötelezik magukat, a netán Magyarországnak kitörendő nyugtalanságok és kihágások által okozott károkat a teljes érték szerint megtéríteni. A község-ek, melyeknek csodóreit a kormány a nemesítés érdekében elpusztítani rendel, ezen bézalmatlanságot eláruló felszólítást visszautasíták, annál inkább, mert sem a kár-est, sem az ár nem volt abban meghatározva.

b.— (Amerikai találmányok.) Amerikában nem rég valaki patkány-fogó-gépet talált fel, melyre szabadalmat kért. Egy új találmány gép az omnibusok számára nemcsak az utazókat olvasza meg, hanem a vitelbért is beszédi s ha vastag egyén ül be, két utast jel fel s kétszeres bérré vár. Egy gép, mely irás helyett az ember gondolatait azonnal lenyomtatja, csak a betűk kirása helyett a gép billentyűit kell érinteni. — Egy villanyos czet-halkészülék, mely halászatnál a czeteket egy útszere a szó teljes értelmében agyonveri. — Legalább nyolcz téglázó- és moosógépre van kiadva szabadalom. — Legkülönösebb azon gép, mely egy halom összeravart gombostűt szépen rendbeszed s azokat gombjakkal fölfel papir szeletekben szép rendbe betűzdeli. — Végre egy villanyos gép, mely az ágy mellett az alvót a meghatározott órában felkelti s egyszersmind a lámpát meggyújtja.

b.— (Nincs többé éjszaka.) Hassenstein gothai tanár oly erős világi-tást talált ki, mely a nap fényéhez hasonlít, s mely mellett a gáz lámpák hit-vány pislogó mécsékként tűnnek fel. Az egész nem más, mint villanyos vi-lágítás higany átal, s nem, mint eddig szokás volt, faszén által. E találmány tulajdonképp angol eredetű s Hassenstein dicsősége csak abból áll, hogy azt az európai szárazföldre átültette.

+ (A csongrádmegegyi gazdasági egylet) f. hó 26-án Szegeden, a vá-rosház teremében közgyűlést tartand, melyre a tagokat tisztelettel meghívja gr. Károlyi Sándor, egyleti elnök.

b.— (Dunai szörnyek.) A pesti egyik halászmester e napokban a Du-nából egy 260 bécsi fontot nyomó harcsát és egy 157 fontot nyomó vizát fogott ki. Mindkettő még eleven s a jövő nagyhéten fogják azokat eladás végett a piacra vinni.

Közintézetek, egyletek.

b.— (Román művelődési társulat.) A román nép irodalmi, iparos és gazdasági művelésére Erdélyben társulat alakul s az alapszabályok megállapítása végett Saguna püspök 6 nmlga márcz. 21-én gyűjti maga köré az értelmiséget. Üdvözöljük e téren román testvéreinket.

b.— (*Biztosítás.*) A birodalomban ismét két új biztosító-társulat keletkezik, mindkettő Triestben, s mindkettő a tengeri s folyóni szállításokra vonatkozik.

b.— (*Az aradi tűzoltó-egylet*) mártius 10-ki közgyűlésében az egylet igazgatójánál Török polgármestert választották meg. — Az egylet alapítókéje 3610 ft. 89 kr. Az egylet 212 tagot számlál.

b.— (*Vívó-iskola.*) A dézsi példájára közelebb Maros-Vásárhelyen is alakult vívóiskola.

b.— (*Takarékpénztáraink üzletforgalma 1860-ban.*) A debreczeni takarékpénztár forgalma 1,329,181 ft 61 kr; követelési s tartozási összeg 365,633 ft 68 kr; forgalmi jövedelem 14,364 ft 20 kr; pénztár-maradvány 16,754 ft 80 kr; tiszta jövedelem 11,819 ft 71 kr.

b.— (*A kolozsvári kisegítő pénztáregylet*) 1861-iki febr. hóban. Kiadása s bevételé e hónap 24,730 ft. 22 kr. — A kiadások főrovatát képezi a 156 tagnak adott 23,425 ft. kölcsön.

b.— (*Az erdélyi múzeumegylet*) e hó 13-án tartá szokott havi tudományos ülést, melyen Berde Áron tanár értekezett Erdély és Magyarország esőviszonyairól, melyeket az utóbbi évtizedben tett meteorologiai kísérletek összehasonlítása folytán ismertett. Többek közt előadta, hogy ha Erdély nem léteznék esőgyűjtő bérczei, Magyarország rónája s jelesen a Bánság nem teremhetne gazdag virányát s nagy termékenyen puszták állnának ott. Maga a természet is egymás kiegészítőjévé teszi e két szép vidéket.

+ (*Lukácsy Sándor* által indítványozott országos gazdasszonyi-egylet Pesten mint központtal megalkult ily cím alatt: „*A nemzet gazdasszonyai egyesülése.*“ Programja, mely szerint az egylet működési körébe tartoznak: az anya, feleség és honleány kötelezései, a következő hölgyek által van aláírva: Csernovics Jánosné, Czirer-Hódy Julia pénztárnok, Damjanich Jánosné elnök, Ebezyk Imréné, Illés-Vörös Eszter jegyző, Károlyi Istvánné, Konkoly Ferenczné, Kövér-Komlóssy Ida, Lukácsy Sándorné, Náray Mihályné, Simig Istvánné, Sztankó-Csapliczy Lilla, Vierzibiczky Emília, Vidacs Jánosné. A vidéki egyletek tetszésök szerint szervezik magukat s csak megalkulásukat, szerkeztüket és időszertint működésüket kötelesek a központi „Pesti körnek“ bejelenteni. Egyleti tag lehet minden tiszta jellemű honleány, a ki magát az egylet céljaira kötelezően, 2, illetőleg 5 főt a pénztárba befizet, az első rendes, az utóbbiak igazgató tagokul tekintetvén. Az egylet ideiglenes működési helyiségeül a kertészeti társulat csarnoka, s közlönyül a „Kertgazdaság“ lap van kijelölve. Az ügyvitellel Lukácsy Sándor bízott meg.

b.— (*Alapítvány.*) Zágráb bibornokérek, Haulik György végrendeletének végrehajtása után fönmaradó 80 ezer ftnyi összeggel, püspöki megyéje szegényeinek egy alapítványt szándékozik tenni.

Közlekedés.

— („*A vasutasok Magyarországon*“) című és a „P. H.“ m. é. dec. havában megjelent cikkre vonatkozó választ, illetőleg czáfolatot F. K. ur, két hó lefolyása után a „Magyarország“ című lap népszerűségének aegise alatt, e lap februárhavi száma egyikében látta jónak közölni. — Anélkül, hogy e szokatlan eljárás genezist kutatók, — ugyanazon politikánál élünk, midőn nyilatkozatunk közzétételére egy még terjedtebb s tán nem kevésbé népszerűt van szerencsénk igénybevehetni. — S midőn itt az igazság, és a soha sem titkolt benső meggyőződés egész súlyával tiltakoznánk F. K. urnak azon ráfogása ellen, mintha ama cikkben mi csak egy szóval is sértőleg szándékoztunk volna illetni, azon idegen mérnököket, — kiket hivatásuk és jövedelmükből kerestemód kiltatása mellett oly őszinte szándék vezértelt hazai vasutainkhoz, hogy ne csupán e vállalatoknak haszonkereső zsoldosai, hanem sorsüldözött honunknak is *hő fiait és polgárait legyenek*; azon mérséklet és türelemmel, mely az önzéstelen tiszta honszeretetnek mindenkor jellemző sajátja, lemondunk jelenben minden ellenvetés vagy megjegyzésről, bármily jogosan is tehetők ezt, s csupán ama jóakaró szándékok és készséget veszekül örvendetes tudomásul, melylyel a czáfolatnak kétségenkívül sugallott írójá, a magyar nyelv hivatalos alkalmazása, e győren s csak itt-ott elsőrvá található magyar mérnököknek méltányosb tekintetbevétele körül akkorban kifejtett nézeteket helyesli, sőt a tiszavasúti igazgatóság Pestre leendő áttételének bekövetkezését ígéri. — Résen leszünk mindazáltal, és nem mulasztandjuk el, osztatlan figyelemmel kísérni, hogy a minék valóítására a felszólalás ideje vagy is majd három hó lefolyása óta, egy árva lépés sem történt, az „*ígéret ígéje mikor és mikép fog testé válni.*“ — *Ama bizonyos vasutas.*

b.— (*Gyorsvonat.*) April 1-től kezdve a pestbéczi vasútvonalon egy gyorsvonat fogja a közlekedést siettetni — főleg az országgyűlés miatt.

+ (*A vasúttársulatoknál*) a „Sz. H.“ szerint szállított áruk fognak életbelépni az országgyűlés megnyitása alkalmára. Pestre és vissza-azelő jegek lesznek minden állomáson kaphatók, és 14 napig lesznek érvényesek.

+ (*A buda-kanisai vasútvonalon*) f. hó 20-án tartott meg az ünneplés próbatent.

+ (*A budai-kanisai vasútvonalon*) a rendes közlekedés, mint hirlik, f. hó 30-án fog megnyitattni.

+ (*A Luczenbacher testvérek*) második gőzöse, mely „Mátyás király“ nevet viselend, april elejétől kezdve Mohács és Budapest közt fog közlekedni. Ugyan az ő számukra egy harmadik gőzös is épül, melynek neve „Szigetvár“ leendő rendeltetése: a Tiszáról a Dunára gabonát és nyers terményeket szállítani.

+ (*A Luczenbacher-féle gőzös*) Promontor és Tétényben is ki fog kötni. Évégert már építik a szükséges hidakat.

Mi ujság?

+ (*Pesten országgyűlési helyiségéül*) a nemzeti Múzeum, és a Lloyd-épület van a városi hatóság által az e célra kiküldött bizottmány javaslata folytán elfogadva; amazt a képviselő, ez utóbbit pedig a felső tábla számára szerelik föl. A munkálatok erőlyesen folynak, annálkább, mert mint a lapok írják, Ő Felsége hajlandó az országgyűlésnek, Budán való megnyitása után, Pestre leendő áttételére beleegyezni.

+ (*Gr. Teleki László*) f. hó 18-án megjelent Pestváros képviselőinek gyűlésében, hol nagy lelkesedéssel fogadtatt. A nemes gróf lelkes beszédében köszöné meg a városnak azon érdekeltségét, melyet ügyében tanusított, első levén azon hatóságok közt, melyek feliratot küldtek Bécsbe szabadon bocsátatásra végett.

+ (*Báró Eötvös Józsefet*) budai választói, névünnepe estéjén fényes táklyámenettel tisztelték meg. Mintegy 600 fáklya és 50 háromszíni lobogóval vonultak lakása elé, hol Ráth Péter üdvözlő a köztisztlet és szeretetben álló férjűt. E kitüntetés érte Budaváros második követét, a szintén Pesten lakó Balassy Antalt is.

+ (*Jókai Mórt*) Siklóson egyhangulag megválasztották képviselőnek; s mivel ugyanez történt vele Letenyén is, az utóbbiról kénytelen volt lemondani, Ballagi Mórt ajánlván maga helyett.

+ (*Jókai Mórt*) Zalamegye letenyei kerületében is egyhangulag megválasztották követnek. Népszerű irónk a politikai hitvallásában nyilvánított nemes testvériségi eszméit Vukováról, mart. 13-án következő sürgönyt kapott: „Azon nemes szabadelvűség méltánylatuul, melyet ön követé jelöltetése alkalmával a nemzetiségi jogokat illetőleg nyilvánított, szívélyes zivónk! Több vukovári szerb nevében Stoicevics.“

+ (*Március 15-dikét*) hazánk minden vidékén nagy ünnepélylyel ülték meg. Igy Győr városában a boltok egész nap zárva voltak, az emberek megszüntek dolgozni s nagy tömegekben látogatták az egyházakat. A benczések templomában nagy mise tartott, melyen az összes tanuló ifjuság nemzeti lobogókkal megjelent, az istenítisztelet után pedig künn a piacon sok ezernyi néptömeggel együtt énekelte a „Szózatot.“ Este a város ki volt világítva, s nagy fáklyámenet vonult ki a temetőbe, hol egy honvéd sirja felett lelkes beszédek tartattak. — *Szécsényben* gyászistenmiserével ünnepelelték meg az emlékezetes napot 1848—49-ben elesett honfitársainkért. — *Esztergomban* szintén magyar nemzeti zászlóval a „Szózat“ zengése mellett a temetőbe vonult a közönség, az ott nyugvó honvédek sírjaihoz. — *Nagyváradon* is a boltok zárva voltak, s este kivilágítást akartak rendezni, de a polgármester jónak látta ezt megakadályozni (hogy miokból, azaz ő dolga). — *Debreczenben* szintén valamennyi bolt be volt zárva, s a nép seeregelen tödült a templomokba imádkozni. Délután a város lakossága hullámzott a piacon és az utcákon. Este kivilágítás volt. Csendezavaras nem történt. *Rozsnyón* is ünnep volt e nap.

+ (*Március 15-ike Pesten*) a legnagyobb nyugalomban folyt le, nagy szomorúságra némely loyális érzelmű embereknek. Az „A. Allgemeine“ et Compagnienak ismét egy szép reménye füstbe szállt.

+ (*Bécsből Budára*) f. hó 14-én két teherszállító hajó érkezett, mely a császári udvartartáshoz szükséges holmikak szállítá le.

b.— (*A budai kir. palota kápolnáját*) egy, Bécsből lejött disztó, a jövő koronázási ünnepélyre készíti elő. Eszerint a nagyszerű koronázás e pár lépényi nagyságu kápolnácskában menne végbe.

b.— (*Királyi aláírás horvát nyelven.*) A „Wand.“ írja, hogy Ő Felsége, mint Horvátország és Slavonia királyja, e hó 13-án irt alá elsőször két, horvát nyelven irt leiratot. Az aláírás így hangzik: „Franjo Josip.“

+ (*A m. k. helytartóság*) tudatja, hogy a budai és pozsonyi fegyvertárakban őrzött magánfegyverek kiadására benyújtandó kérelmek, febr. végére kintüzt, határideje f. évi márcz. végéig meg van hosszabbítva.

+ A szervezendő *hétsemélyes és királyi tábla* biráinak ama névsora, melyet más lapok után a „P. U.“ legutóbbi számában mi is közlénk, a „Sürgöny“ szerint nemcsak időelőtti, hanem önkényes magán-csinálmány.

+ (*A magyar testőrség*) ismétli felállítására íránt, tárgyalások vannak folyamatban, s remélhető, hogy annak egy része Ő Felségét Budára kísérendi, bécsi hírek szerint.

b.— (*Halálhíradás.*) Szemerei Szemere Pál az új magyar irodalom egyik híres előharczósa, és az Akademia tagja, e hó 14-én, élte 77-ik évében meghalt. Alás hamvaira!

+ (*Borsody András*) pesti polgár és háztulajdonos, ki Szalay László ellenében, mint lipótvárosi követjelölt lépett föl, f. hó 19-én gutaütés következtében meghalt.

b.— (*Kazinczy mellszobrát*) mult szombat, márt. 16-án állították föl a múzeum udvari sétánypáziáján, a múzeum épület jobb szárnya irányában, szemben Berzsényi mellszobrával. A két mellszobr talapzata teljesen hasonlít s mindkét mellszobr ifj. b. Vay Miklós mintázata után, Bécsben Fernkorn öntőműhelyében készült.

+ (*Széchenyi-halom.*) Markota és Bődöge tóközbeli községek volt jobbágy lakói, elkészíték által buzditatva, a legnagyobb magyar emlékére, egy nevével rendelendő Széchenyi-halmot emeltek.

+ (*A Róluskórház előtt*) sétányt szerelnek, melynek közepén kut leendő állítva. Hát azt a sok falusi szekeret, mely a hetivásárokat ott tartotta, hova terelik?

+ (*Bokros Lajos és Dollesz*) egykori huszárkapitány, Zimonynál át akartak menni Szerbiába, de rajt vesztettek, elfogták őket. Hírszerint kompromittáló iratokat találtak náluk.

— (*Dr. Kátay Gábor*) a Nagy-Kunság kerületi főorvosává választottat s az irodalomban is dícséretesen ismert hazánkfa e meghívást el is fogadta.

+ (*Táncsics Mihály*), a 70 éves jaggastyán, az amnestia daczára még mindig börtönben szenved. Mint halljuk, már mindkét szemére megvakult. Nem tudjuk, hol rejlik a hiba, de azt igenis tudjuk, hogy a fejedelmi szónak ily módoni foganatosítása, az illetők részéről több mint szivtelenség.

b.— (*Testvérisülés*) A Zilahon tartott megyegyűlésről írja a „K. K.“ hogy a magyarok és románok közt oly szép egyetértés és nemes vetélkedés volt, miszerint a románok mind magyar, a magyarok pedig mind román jelölteke tigyekeztek beválasztani a hivatalokba.

b.— (*A névmagyarítási kérvények*) sürűn érkeznek a kormányhoz. Örvendetes jele ez annak, hogy számos ember törekszik külsőleg is valósgos, igaz magyarrá válni, mert ebben büszkeségét leli.

+ (*A törvényeségi szerkezet hazánkban*) az országbírói értekezleten történt megállapodás szerint, az országgyűlésnek e tárgy fölötti rendelkezéseig egészen a régi leend, u. m. hat váltótörvényesék, négy kerületi tábla mint első bíróság mindazon ügyekre nézve, melyek nem a megyei sedria és szbírói szék illetékessége alá tartoznak; továbbá a királyi tábla mint főlebbviteli, és a hétsemélyes tábla mint országos legfőbbtörvényesék.

+ (*Bognár Vilma*) nemzeti színházunk széptehetségű fiatal énekesnője Kolozsvárott sok kitüntetésben részesül. Jutalomjátéka alkalmával három rendbeli üdvözlő verssel, koszorúkkal, karperecczel és egy kis ezüstnyelvi nemzeti zászlóval tiszteltetett meg. Szép buzditás a fiatal színpadné nézve.

+ (*Abonyban*) e hó 26-án hangversenyt rendeznek a honvédségyező egylet javára. Pestről is többen készülnek ez alkalomra lerádonni, annál is inkább, mert ugyane napon megy végbe az abonyi kerület követválasztása, hol gr. Teleki László a követjelölt, minden vetélytárs nélkül.

— (*Műkedvelők közhasznúsága Nagybdányán.*) N.-Bánya, mártius 12. Kintűn színészeink egyike nagyon kikelt a műkedvelés ellen, s elyben én sem pártolom a naturalisták próbálkozásait a színpadon. Azonban gyakran e naturalistáknál sokkal rosszabb színészek „ex professo“ dulakodnak a deszkavilágban, sőt némely vidékre ilyenek sem jutnak: tehát rendes katonaság hiányában helyt áll a nemzetőr is; azaz: a hol színészek ritkán vagy épen meg sem fordulnak, a műkedvelők is haszonnal működhetnek. — Igy Nagy-Bányán a kórház javára már 1000 pftot adtak át a várospénztárba, mint előadásai jövedelmét. (Még maig sem közzönte meg a t. tanács, pedig jó szokásból illik.) — A most felépült reformata iskola javára tervezték 6 darabot, — de azért 9-et játszottak, és tegnap adták át az egyházi gondnok uraknak nagy örömmel a jövedelmet 302 ft. 42 kr. o. é. — E példa egyszerű példát szolgál, hogy a legelhagyottabb vidéken is találhatunk oly tettkört, melyben jótékony közérdeklés lassan bár, de biztosan mindig tovább s tovább működhetnek — a jó hazafiak. — Pedig hány vidék van hazánkban, hol nemzetiségünknek gyarmati missióra van szüksége! Legyünk fogékonyak társadalmi hivatásunk nagy mezején, és hasznosítsuk képességünket, a hogy legjobban tehetjük. Sok nyelvű államban, a hol az ördögi politika még a polgárilag hülyeknek is felvagdossa nyelvét, csak hogy a zürt zavarja a lelküimeretlen halászat számára, nem szabad heverni a legkisebb tehetségnek sem; mert őszegzők súlyt képez az érzékenynyé vált nagy mérlegben. — *Pap Zsigmond.*

b.— (*A debreczeni állandó nemzeti színház.*) E hó 13-án a debreczeni városi alkotmányos közgyűlés elhatározta, hogy a debreczeni állandó magyar színház építése még ez évben megkezdessék.

+ (*A horvát szűkölködők javára*) rendezett sorsjátékról annak kezelői gr. Festetics Béla és Szathmáry Lajos végzámadásukat közzétették. Eszerint a sorsjáték tiszta jövedelme az egyesek adományaival együtt 20,171 ft. 24 kr. Ezenkívül fenmaradt még 3,486 darab sorsjegy, melyből 228 db helyeslehető okból természetben visszafogadtatván, megmaradt 3,258 db, melynek értéke íránt az illető bizományozók ellenében az igény fentartatott.

+ (*Ez is furcsa eset.*) A „Sürgönynek“ írják Zemplénből, hogy f. hó 5-én este két galicziai fegyveres csendőr egy fölfegyverkezett, polgári öltönyű egyennel M. Laborcra beállítván, Hersko nevű ott lakó izraelitához ment, s őt minden igazolvány nélkül vasra vevén, magukkal hurcolták. A fogoly neje a bíróhoz futott segélyért, ki azonnal néhány vasvillás embert maga mellé véve, a rablókat üldözöbe vette, és sikerült is neki az izraelitát kiszabadítani, de az emberrablók megugrottak.

— (*Szatmárról írják*): Nagy-Károlyban az izraeliták is lassankint magyarosodnak. — Febr. 23-án, izr. farsangelőtti estén B. . . . Ignác ur házánál fényes estély adatván, ez a „Szózat“ eléneklése nélkül, mely a magyar öltözetben megjelent egész társaságtól karban, B. . . . Flóra k. a. előnéklése alatt történt, el nem mult.

+ (*A népek még mindig sok baja van a finánczokkal.*) Atádon közelebb 8 fináncz két dohányszak szerkezt foglalt le és be akarta kísérni a pénzügyigazgatóság udvarába. Azonban a kapunál az összefutott nép kiszabadította az elkobzott jószágot, s a tulajdonosok a dohányt még az nap szerencsésen el is adták. — *Sárváron* is összevesztett a nép a pénzügyörökkel, ug hogy egy divisio lovasságnak kellett ez utóbbiak védelmére sietni. A kövekkel hajigáló népet ekkor is csak az erőlyes főbírónak sikerült szétoszlásra bírni.

b.— (*Rablás.*) Tápen e hó 13-án esti 8 óraker öt fegyveres rabló *Sővényházi Mihály* gazda házára tört s őt s családait megkötözték, a legközelebbi napokban beszédett haszonbéri összeg előadását követelték tőle. A megijedt ember 178 ftnyi összeget adott át a rablóknak, kik még saját pénzéből is mintegy 80 ftot vittek el. A tetteseknek már nyomában vannak. (Sz. H.)

+ (*Komáromban*) f. hó 16-án nagy bótrány történt. Reggel jókor, írják a „Magyarországnak“, a város utózáit csendőrség állotta el, a várkormányzó pedig a polgármestert magához hivatván, tudtára adta, hogy Bécsből rendeletet kapott az ő-hittiek templomának megvizsgálására, állítólag oda rejtett fegyverek kikutatása végett. Ezzel egy időben két katonatiszt jelenik meg a parochián, a motozáshoz szükséges személyzettel. Elsőben a paplak udvarán levő jégvermet bontották ki; aztán a templom főajtójánál fekvő nagy négyzög márványkövet ásták alá, majd a templom allatti sirboltozatot és a falat szintén két helyt; végre a templomban a szentség előtti mozaik padlatot, — de eredmény nélkül, miről a parancsnok az osztrák kormányt táviratilag tudósította. Ez hasonló uton újabb kutatást rendelt, mely e hó 18-án egész nap folyt, de hasonlókép sikertelenül. E rejtélyes eljárást még eddig mély titok fedi.

b.— (*Nagy őhség*) uralkodik Anglia indiai birtokaiban, kivált az északnyugati tartományokban, hol egy, febr. 12-ről kelt tudósítás szerint, naponként 400—500 ember esett áldozatul. Ennek oka, az utolsó évben uralkodott *készárság*, mely miatt az aratás igen rozsol ütött ki. A szükség annyira meg, hogy az anyák rabszolgául adják el gyermekeiket, csakhogy azok arán kenyeret vehessenek. Az ottani angol kormány e nyomor megszüntetésére mindent megtesz, mi csak hatalmában áll.

+ (*Baján nagy szerencsétlenség történt.*) F. hó 9-én a Dunán egy csónakot a forgószél felfordított s a benne ülő 16 egyén a hullámok közt lelte halálát.

b.— (*Vihar.*) Bécsben, a mult napok egyikén oly erős vihar furulyált, hogy alig maradt ablaktábla épen, tűzfalak, kémények omlottak be, s az ott levő kis lánózid annyira ingott, hogy életveszély nélkül nem lehetett járni rajta.

b.— (*Angliában az állam bakója meghalt.*) Az állam e hivatalnok Towerben lakott s az volt tiszte, hogy a felségárulokat lefejezze; mivel pedig 1746 óta egy felségérsztét sem kurtított meg egy fővel, azért az államhóhér ingyen élvezte 800 ftnyi évi fizetését és szabad lakását s nem volt egyéb teendője, mint vállalán kifényesített bárdjával a Towerben évenként készszer tartatni szokott nagy szemlén megjelenni. — Az utolsó állam-bakó bizonyos Lund, azelőtt a gardában szolgált. Átalánosan hiszik, hogy ez államást többé nem fogják betölteni; tehát hiába folyamodnék azért valaki.

b.— (*Az Aldundról*) írják, hogy Orsován a régi erőd helyén ágyutelepeket készítenek több útegre s ilyen telepek a Duna balpartján egész Zimonyig készülnek, a netaláni invasio ellen; az osztrákok a bazási vasutat is igen féltik. (Korunk.)

— (*Nemes jótékonyág.*) Papi Balogh Péter ur Munkácsról — ugyanazon lelkes hazafi, ki közelebbiről a Kislafudytársaság alapítói sorába lépett, ujabbán az *irvi nyugdíjintézetnek* természettudományi-társulatnak és földtani-társulatnak külön-külön 200 o. é. f. fot küldött, s ez által a két utóbbi társulatnál szintén az alapító tagok díszes sorába lépett.

— (*Adakozások.*) A Vasárnapi Újság szerkesztőségéhez a lefolyt héten beküldetett:

A *Széchenyi-emlékre*: Szegedről egy névtelen 5 ft.
Farkas Ignác elmebeteg számára: Heckenast Gusztáv 5 ft.; Gyürky Antalné 3 ft.; Teczakról B. Károly 6 ft.; Győrből egy névtelen 1 ft. 50 kr.
Ez összegek az illető helyeken átadattak.

Egyveleg.

b.— (*A missionáriusok Afrika déli fokán*) nem nagy szerencsével működnek. A népek a világ akármely sarkán bírnak bizonyos eszményvel az Istenről csak az imadás módja különböz. Csupán a kaffar és hottentot van teljesen ez eszmény nélkül s még csak hagyományai sinosenek őseitől; tehát sem multat nem ismer, sem a jövőről nem aggódik — ő csak a jelenben és a jelennek él. Ily népek a vallási fogalmakat magyarázni nem könnyű s csaknem teljesen eredménytelen fáradság. A nép főnökei szeretik ugyan, ha a missionáriusok falvaik közelében letelepednek, de azért ők nem engedik magukat megtéríteni; mert a kafferek gazdagága nejeik sokaságából áll, mivel minden leányukért, a ki elveszi, 15—20 ökröt ad. És így a főnökök, kik pedig legtöbb nővel bírnak, ha keresztyénekké lesznek, csak egy nőt tarthatván, elvesztik gazdagságuk minden forrását. Igy a bassutoi király, Mosbesh, több mint 200 nővel bír s az ezekből származott lányaiért kapott ökrök száma véghetetlen és mindennek daczára évenként szép tudósításokat küldönek a párisi s londoni lapok a missionáriusok térítési eredményéről és évenként szép összegetek küldenek utánuk gyámolításukra, mely összegek, írja egy missionárius ide, hazai jótékonyezelokra fordítva üdvösebben is gyümölcsözteszethetnének.

b.— (*Uj-York államban*) a lefolyt éven át 223,485 szegény kapott segélyzést, mi az államban 1,365,499 dollárjára került; míg a szegényházak keresete csak 35,181 dollárt hozott. A segélyzettek közt több mint 15 ezer német volt, kik alig értek Amerikába, már is az állam kosztosóivá lettek; Nemetsország örülhet, ha évenként ennyi koldustól megszabadul.

b.— (*Az állatok életideje.*) Természettudósok állításakint a kecske 8, a juh 10, az eb 14—15, a szamár 20, a csiz 13—14, a fogoly 15 a galamb 16—17, a tyúk 16—18, a fűlmile 17—18, a fácán 18—20, a tengelicz 19—20, a gerlicze 25, a páva 25—28, a lud 80, a papagály 100, a holló 100, a hattyu 200, a krokodil 200 évig él. (F. G.)

b.— (*A Bourbon-család élő tagjainak összes száma 74*), kik XIV. Lajosnak mind egyenes vagy mellék ágából utódai. Ezek közül 55 számkivételben, és pedig: 26 nápolyi, 3 spanyol, 6 régi francia és 20 orleans.

